

Rapports da las uniuns affiliadas

Autor(en): **Arquint, Jachen Curdin / Deplazes, Gion Tumasch / Scherrer, Carli**

Objekttyp: **Article**

Zeitschrift: **Annalas da la Societad Retorumantscha**

Band (Jahr): **102 (1989)**

PDF erstellt am: **30.06.2024**

Persistenter Link: <https://doi.org/10.5169/seals-235408>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Inhalten der Zeitschriften. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern.

Die auf der Plattform e-periodica veröffentlichten Dokumente stehen für nicht-kommerzielle Zwecke in Lehre und Forschung sowie für die private Nutzung frei zur Verfügung. Einzelne Dateien oder Ausdrucke aus diesem Angebot können zusammen mit diesen Nutzungsbedingungen und den korrekten Herkunftsbezeichnungen weitergegeben werden.

Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. Die systematische Speicherung von Teilen des elektronischen Angebots auf anderen Servern bedarf ebenfalls des schriftlichen Einverständnisses der Rechteinhaber.

Haftungsausschluss

Alle Angaben erfolgen ohne Gewähr für Vollständigkeit oder Richtigkeit. Es wird keine Haftung übernommen für Schäden durch die Verwendung von Informationen aus diesem Online-Angebot oder durch das Fehlen von Informationen. Dies gilt auch für Inhalte Dritter, die über dieses Angebot zugänglich sind.

Rapports da las uniuns affiliadas

Societad retorumantscha

Eir scha l'on 1988 ha manà cun sai müdadas sül chomp persunal, schi's poja constatar cha l'actività da la Società retorumantscha sta inavant suot l'insaina da la continuità e da l'innovaziun moderada.

Quai vala tant pella lavur da l'Institut dal Dicziunari Rumantsch Grischun co per quella da la redacziun da las Annalas e per l'actività da la suprastanza.

Müdadas sül chomp persunal

Pel marz 1988, davo üna lavur impegnada da 25 ons sco president da la Società retorumantscha – avant vaiva'l fingià fat part da la suprastanza sco vicepresidente – s'ha il *dr. Gion Deplazes* decis da's retrar da sia incumbenza, cuort avant co ch'el cumplischa seis settantavel on.

Sco nouv president ha la radunanza generala tschernü al suotsegnà chi, sco prüma funcziun, ha gnü l'agreabla incumbenza da far la laudatio dal president scadent e da sia premurusa e buna lavur a favur da la Società retorumantscha. In arcugnuschentscha dals merits dal *dr. Gion Deplazes* til ha la radunanza generala nomnà cun acclamaziun president d'onur.

Demischiunà davo lungs ons da stretta partecipaziun illa suprastanza ha eir il vegl cusglier guvernativ *dr. Giachen Giusep Casaulta*.

Sco novvs commembers da suprastanza illas plazzas vacantas han agradi il rector *Rest Luis Deplazes* ed il *dr. Arnold Spescha*.

Sülla fin da l'on 1988 s'ha il *professer dr. Alexi Decurtins* retrat sco cheuredatur dal Dicziunari Rumantsch Grischun cun quai ch'el ha raggiunt l'età da la pensiun. In sia piazza ha la suprastanza da la Società retorumantscha tschernü, sün proposta da la cumischiun filologica, al *dr. Felix Giger* da Surrein/Sumvitg. El ha lavurà daspö il 1976 sco assistent e daspö il 1980 sco redatur dal Dicziunari Rumantsch Grischun.

La suprastanza da la Società retorumantscha e la cumischiun filologica dal DRG han tut cumgià dal cheuredatur scadent in ün rom

ün pa festiv in preschentscha dal schef da departamaint d'educaziun, da cultura e da la protecziun da l'ambiant, cusgl. gov. Joachim Caluori. La tschaina da cumpagnia ha dat occasiun d'ingrazchar al professor Decurtins in ün möd chi cumbina la gesta ufficiala culla vart persunala ch'ün rapport o üna collavur da bler ons pon far nascher.

Eir la cumischiun filologica ha stuvü tour incunter üna demischiun. Il *prof. Siegfried Heinimann* s'ha retrat davo bler ons da premurusa e preziosa collavuraziun, impustüt eir sco observatur e correctur critic dals artichels dal DRG.

L'Institut dal Dicziunari Rumantsch Grischun

Id es ün cas da furtüna cha'l *professor dr. Alexi Decurtins* es dispost da lavurar inavant pel Institut dal Dicziunari Rumantsch Grischun e quai cun duos incumbenzas specialas.

El surpiglia da glivrar a reordinar il material da la cartoteca maistra, üna interpraisa chi til occupa fingià daspö lönch e chi facilitescha per bler la lavur da redacziun.

El surpiglia implü da star a disposiziun sco cusgliader scientific e sco persuna da contact pels redactuors dal Bündnerromanisches Etymologisches Wörterbuch (BREW).

La realisaziun da quist proget da Fuond naziunal – il proget vain manà dal professor dr. Hans Stricker da l'Università da Turich – nu füss pensabla sainza chi's fetscha adöver dal vast material da l'Institut dal Dicziunari Rumantsch Grischun.

Ils collavuratuors scientifics, *lic.fil. Carli Tomaschett* e *Annatina Secchi* s'occupan intensivmaing cun lur examens academics. Carli Tomaschett gnarà a glivrar sia dissertaziun vers la fin da la stà. Annatina Secchi ha glivrà sia lavur da licenza ed aintra in servezzan pro'l DRG davo ch'ella varà absolt seis examens.

Il Dicziunari Rumantsch Grischun

La redacziun dal material e la publicaziun prosegua sco fin da qua, cun bun ritem. I sun cumparüts ils fasciculs 110 e 111 da *impissamaint fin inamianza*.

Las Annalas

Il tom 101, cumparü dal 1988, es da valur speciala cun quai ch'el cuntogna, sper interessantas contribuziuns da character litterar, istoric e cultural, eir ün register pels toms 76–100.

Eir be üna cuorta invista in quist register renda consciaint al lectur cha las Annalas sun dvantadas cul ir dal temp ün instrumaint indispensabel per quel chi vuol s'occupar seriusamaing da cultura e lingua rumantscha e grischuna.

Jachen Curdin Arquint, president

Suprastanza SRR

President	Jachen Curdin Arquint, Cuaira
Vicepresident	Arnold Spescha, Cuaira
Chaschiera	Genoveva Arquisch Seger, Vaduz
Actuara	Anna Alice Dazzi Gross, Cuaira
Flurin Darms, Domat/Ems	Gion Arthur Manetsch, Domat/Ems
Rest Luis Deplazes, Rabius	Jon Mathieu, Cuaira
Jost Falett, Bever	Chasper Pult, Cuaira
Cristian Joos, Cuaira	Stefan Sonder, Cuaira
Revisuors da quint	Robert Capaul, Cuaira; Chasper Stupan, Cuaira
Redacziun DRG	Alexi Decurtins, Cuaira; Felix Giger, Cuaira; Carli Tomaschett, Cuaira; Kuno Widmer, Cuaira; Barla Projer, Cuaira
Redacziun Annalas	Cristian Collenberg, Cuaira Gion Gaudenz, Puntraschigna

Romania

Romontsch – 50 onns lungatg official

Radunonza da delegai 1986/87

Il 28 da november 1987 ha giu liug a Razén la radunonza da delegai 1987. Nus vein giu tarmess 133 invits a quella radunonza: a 115 delegai ed a 18 hosps. Cun plascher vein nus registrau ina megliera participaziun da nos commembers ad personam. Tuttina ein mo 60 persunas stadas presentas, 48 delegai e 12 hosps. Bugen vesessen nus ina pli stedia delegaziun dallas vischnauncas.

Sur dil decuors dalla radunonza dat il protocol sclariment.

Suprastonza, cussegl e secziuns

A sis sedutas ei la *suprastonza* seradunada: a Trun, Glion, Sagogn, Falera, Dardin e Cumbel. Tuttas han giu liug la sera ed han cuzzau tochen vid mesa notg. Era duront quei onn vein nus saviu beneventar ton nies representant ella *suprastonza* dalla LR, dr. Giusep Capaul, sco nies collavuratur regional, Carli Scherrer.

Il *cussegl dalla Romania* (*suprastonts*, representant dalla Romania ella *suprastonza* dalla LR, collavuratur regional e collavuratur subregionals) ei seradunaus il mars en nies niev center a Trun.

Bugen vein nus beneventau era uonn dr. Arnold Spescha, suppleant da nies *suprastont* ella LR, en nies miez.

Quella sentupada lubescha da tgirar ils contacts culs collavuratur subregionals, d'udir lur rapports, d'informar els sur dalla lavur dalla *suprastonza* e da discutir da cuminonza il program annual.

Sur da mintga seduta ei vegniu rapportau cuortamein (*tractandas* e *decisiuns impurtontas*) ella *Gasetta Romontscha* ed al *Radio Romontsch*.

Secapescha che nus vein priu part dallas duas *radunonzas da delegai dalla LR* a Cuera e Scuol e dallas duas sedutas dil *cussegl dalla LR*.

Il fevrer ha la LR envidau ad ina seduta dil *cussegl dalla LR* plus ils collavuratur regionals. Quels han rapportau da lur activitads.

Quellas ed in summa las incumbensas dils *collavuratur regiunals* ein vegnidas discutadas manedlamein.

Cuort suenter nossa radunonza a Razén ha la *Romania da giuventetgna* communicau a nus il num da siu representant en nossa suprastonza. Sin fundament dalla decisiun dalla radunonza da Razén vein nus recepiu Remo Arpagaus da Laax en suprastonza. Entras el vein nus il contact cun quella secziun. Cun satisfacziun constatein nus dabia activitad ella Romania da giuventetgna, oravontut en connex cun l'ediziun dalla Talina. Nus renviein al rapport annual aschuntau.

Era uonn essan nus s'entupai cul *Cerchel cultural Laax*. Quella sera ha lubiu da brattar informaziuns, experientschas ed impuls e d'emprender d'enconuscher meglier in l'auter. Quels simpatics inscunters favoriseschan la collavur. – D'ina tala secziun sa la Romania propi esser loscha.

Bugen integrein nus era il rapport annual dil *Cerchel cultural Laax* en nossa brochura.

Singuls suprastonts han representau la Romania a caschun da pliras occurrenzas en nies intschess d'acziun.

Romania e Renania

El decuors digl onn da gestiun ein las duas *suprastonzas seconferidas duas gadas*. Il fevrer a Domat vein nus discutau l'instrucziun da romontsch en vitgs cun minoritads romontschas (moziun Winzap) e schau informar dalla lavur dallas duas cumissiuns comunablas: Fatscha da nos vitgs e presentaziun dalla Bibla ecumena romontscha. La seduta dil matg a Cuera ei stada reservada al votum da prof. dr. Alexi Decurtins: «Ponderaziuns davart ils vocabularis pratics romontschs.» Las duas suprastonzas (Romania e Renania) han decidu claramain da sustener la proposta d'ina *reediziun dil vocabulari romontsch sursilvan-tudestg*. Cun ina brev comunabla han ellas supplieau il Legat Cadonau pil romontsch sursilvan da surdar a prof. dr. A. Decurtins l'incumbensa da preparar quell'ediziun. Il Legat Cadonau sco iniziand finanziescha quella lavur preparatorica.

Da cuminonza vein nus ediu il cudisch d'affons «La navetta». L'ediziun ha il collavuratur dalla Renania, Bartholome Tscharner procurau, la translaziun dunna Esther Simeon da Trun.

Bugen ha il parsura dau suatientscha agl invit dalla Renania da visitar sia radunonza da delegai dils 19 da mars a Luven.

Communablamein havein nus era organisau ina *conferenza da pressa* a Glion per informar nies pievel davart l'ediziun dalla *Bibla ecumena romontscha*. Bugen e cun perschuasiun essan nus s'engaschai per quella ovra extraordinaria. Era cheu exprimmin nus nies respect e grond engraziament als editurs ed als redactors, oravontut a sur Gion Martin Pelican ed a ser Vincens Bertogg.

Romontsch – 50 onns lungatg naziunal

Il 20 da fevrer d'uonn vein nus commemorau il giubileum da 50 onns dapi la renconuschientscha dil romontsch sco lungatg naziunal. Ils mieds da massa han informau manedlamein surlunder.

Sin territori romanian ein ins seregurdaus da quei eveniment cun occurrenzas a Trun (sera romontscha, exposiziun da cultura), a Domat (sera romontscha), a Razén (sentupada), a Sumvitg (sera romontscha) ed oravontut a Laax cun in vast program: «Jamnas da Romeo e Giulietta, cuors romontschs ed il teater Romeo e Giulietta», duas el liber e per l'emprema gada en romontsch. L'acziun principala ei denton stada la «Scuntrada rumantscha dils 8–14 d'uost a Scuol», organisada dalla LR. Sur da quella occurrenza che astga vegnir taxada sco success cumplein ei vegniu rapportau extendidamein els mieds da massa. Als organs dalla LR ed a siu secretariat seigi engraziou grondamein per tut la buna lavur. La suprastonza dalla Romania ei stada representada a Scuol duront l'entira jamna. La Surselva ei insumma stada presenta stediamein ed a moda activa.

Ediziuns

Il *Nies Tschespet* nr. 59 da prof. dr. Alfons Maissen culla raquintaziun «Mia resgia», il *Tschespet* digl onn 1987 ei cumparius cun grond retard. El ei vegnius presentaus ton ella pressa sco al Radio Romontsch. Las lavurs pil proxim *Nies Tschespet* ein progredidas bein, aschia ch'il nr. 60 (1988) duess cumparer vid il fevrer 1989. Nus se spruein d'edir il nr. 61 (1989) aunc l'auter onn (december).

Unanimamein ha la radunonza da delegai a Razén decidiu da returnar agl *Ischi annual*. Igl Ischi semestril, annada 73, nr. 29 (1988) ei cumparius il mars d'uonn. Ellas remarcas redacziunalas ei fatg menziun che quei seigi il davos semestril e che detagls e concept digl Ischi annual vegnien a vegnir publicai. Representants dalla redacziun e dalla suprastonza ein sefatschentai d'in niev concept. Cunquei che tuts tschun redacturs han abdicau silla fin dalla perioda d'uffeci 1985/1988 vein nus interrut quellas preparativas. Cheutras dein nus la pusseivladad al niev redactur d'elaborar sez era il niev concept pigl Ischi annual. Igl ei naturalmein buca pusseivel al redactur che vegn elegius il november d'uonn da studegiar la nova concepziun e da redegger gia sin primavera 1989 gl'emprem Ischi annual. Perquei vein nus decidu, cul consentiment dils redacturs actuals, da dar temps al niev redactur per sia lavur e da publicar il niev Ischi (annual) pér primavera 1990.

Il schaner d'uonn ei cumparius il tom da poesias «*Rosas e spinas*» da *Barclamiu Pelican* da Vrin. Quei cudisch ha anflau buna accoglientscha en nossa tiara. Ils 20 da matg vein nus organisau ina sera romontscha a Vrin. Barclamiu Pelican ha prelegiu ord sia ovra. El, mo era la discussiun viva ed aviarta e las canzuns dil Chor mischedau da Vrin han procurau per in propi emperneivel decuors da quella serada.

L'ediziun cumplessiva dall'ovra da *Toni Halter* ha caschunau bia lavur e gronds quitaus. La situaziun finanziaria ha sfurzau da renunziar al project d'ina ediziun cumplessiva. Duront pliras sedutas essan nus, il redactur dr. Baseli Collenberg ed ils representants dallas casas edituras Desertina e Romania, sededicaì alla publicaziun dall'ovra da Toni Halter. Nus vegnin ussa ad edir singuls toms. Gl'emprem il Culan da Crestaulta che vegn aunc a cumparer uonn, lu il Cavale della Greina e.a.v. Cheutras savein nus far empau experientschas e reducir la resca en cumparegliaziun cun in'ediziun cumplessiva che stuess vegnir vendida en subscripziun e mintgamai l'entira retscha. Secapescha che nus fagein tut il pusseivel per edir tut quei ch'era previu. Perquei tenin nus vinavon en egl la «retscha Toni Halter», fixond ordavon format, cuviarta, pupi, scartira etc. per tut ils toms.

Las lavurs en connex cun in'ediziun dall'ovra da *Giachen Caspar Muoth* ein buca progredidas fetg. La gruppa da lavur ha inoltrau ina damonda alla cumissiun per la promoziun dalla cultura dil Grischun e spetga ina risposta.

Cun plascher constatein nus ina gronda activitad sil camp litterar. Deplorablamein savein nus, per raschuns finanzialas, buca edir tut quei che vegn offeriu a nus. Nus empruein d'intermediar autras casas edituras, denton buca adina cun success. Surtut la producziun da cudischs d'affons cuosta ton che mintga ediziun sto vegnir ponderada e calculada en detagl.

Scuntrada e formaziun Surselva

Era il tierz rapport annual (1987/88) dat perdetga dalla gronda lavur che tut ils engaschai dalla Scuntrada e formaziun Surselva prestan.

La Romania ei stada representada dalla radunonza generala digl october 1988.

Dapli sclariment dat il rapport annual publicaus era en quella brochuretta.

Center dalla Romania

Dapi igl emprend da december 1987 vein nus priu a tscheins duas stanzas el plaunterren dalla casa da scolast Valentin Vincenz a Trun. Viers la fin da settember d'uonn vein nus saviu surpender aunc duas ulteriuras stanzas e bardigliar tut nies uorden el medem liug. Finalmein vein nus ussa tut sut in tetg.

El proxim temps vegnin nus ad elaborar in concept per quei center. El duei esser in liug da sentupada e dar caschun ad interessai d'haver in plaz da lavur a disposiziun per saver seprofitar da nossa biblioteca. Nus stuein reorganisar la vendita da cudischs e separar quella dil ressort cassa ed administraziun. Quella lavur e sche pusseivel certas translaziuns duessen era saver vegnir fatgas en quei center. Nus vegnin aunc a presentar quel alla publicitad.

Cun plascher fagein nus menziun dil *sustegn dall'ORA*, Ovra Electrica Reinanteriur SA, da 4 000 francs pils indrezs da quei center.

Autras acziuns

Era uonn vein nus giu stretgs contacts cull' *Acziun romontscha Domat*. Quella ei separticipada dall'Exposiziun da Nadal 1987 a Domat ed ha fatg ina profunda retscherca tier la populaziun da Domat pertuc-

cont l'instrucziun da romontsch ellas scolas localas. Ils resultats dils questiuinaris vegnan evaluai actualmein. Ina interessanta sentupada ei stada quella culs absolvents da cuors da romontsch.

Ils 24 d'uost ha la *Corporaziun da vischnauncas Surselva* (CVS) envidau ad ina radunonza. Cun raschun ha ella proponiu da sutta-metter alla Regenza cantunala in project communabel dall'entira Surselva per la Fiasta da solidaritad internaziunala che vegn a haver liug ils 1991 en connex cun la commemoraziun 700 onns Confederaziun. La Romania deleghescha rector Rest Luis Deplazes ella gruppa da lavur incaricada d'elavurar in concept per quella occurrenza. Nus essan primarmein interessai che la LR organiseschi 1991 la Scuntrada romontscha en Surselva.

Pauc success vein nus giu encurend contact cullas *radunonzas dils presidents da vischnaunca dalla Cadi e Lumnezia* per discutir ils problems dil diever da nies lungatg ellas radunonzas d'uniuns surregionals. Nus sespruein vinavon d'anflar ina sligiaziun che resguard era nos dretgs.

Economia e cultura: Las raschuns che han animau nus da far ina discussiun al podi sur da quei tema, dend peisa surtut alla problematica dalla munconza da posts da lavur, vein nus presentau en nies rapport annual 1987. Cul decuors da quell'occurrenza savein nus propi esser cuntents. Las Lumnezianas ed ils Lumnezians han demussau grond interess, han empleniu la halla dalla scola a Cuschnaus ed han priu viva art e part dalla discussiun. – La pressa ha orientau extendidamein.

L'occurrenza da quei gener d'uonn vein nus, ord munconza da temps per la preparaziun, stuiu stuschar silla primavera 1989. Previda ei ina discussiun al podi ella Foppa sur dalla tematica «*Industria d'jasters e cultura*» suttetel «*Daco lavura nossa glied buca en noss'industria turistica?*».

Susteniments finansials

Tals havein nus accordau:

- alla Cumissiun Bibla romontscha ecumena (ediziun dil Niev Testament)
- all'Acziun Romontscha Domat (retscherca da meinis en connex cun l'instrucziun da romontsch en scola)

- Cerchel cultural Laax (jamnas e teater Romeo e Giulietta)
- Camp da giuventetgna Scuntrada Romontscha 1988 (inscunter dalla giuventetgna)
- Ediziuns Desertina (Cambridas da dr. Gion Deplazes)
- Gruppa da teater Trun (daner da start)
- dr. Robert Grossmann, Samedan (Opera «Il president da Valdei»)
- Casa editura Octopus (Tgietschen ed alv ni Giacumbert Nau da Leo Tuor)
- Ediziuns Desertina (Metamorfosas da Silvio Camenisch).

Nos defuncts

L'entschatta settember ei sur *Gieri Arpagaus*, Peiden/Cuera, spartius. Il defunct ha presidiu la Romania ils 1932/33. Sur Gieri ei staus professor el collegi a Sviz e plevon en pliras pleivs. El ha, cun sia gronda musicalitad, dau tempra alla veta musicala da gliez temps.

Engraziament

Las differentas commemoraziuns «50 onns lungatg naziunal» han caracterisau las activitads romontschas d'uonn. Tuttina, nus vein buca emblidau nies motto «romontschar il mintgadi». E danovamein ei beinenqual pass reussius. En num dalla suprastonza exprimel jeu nies meglier engraziament a tut quels ch'ein segidai era uonn cun nus. Persunalmein engraziel jeu zun fetg a mes consuprastonts, al representant dalla Romania ella suprastonza dalla LR, a nies collavuratur regiunal, als redacturs da nos organs ufficials, a nos collavuratur sub-regiunals ed a nos representants en diversas gruppas da lavur.

Denton, mo las organisaziuns romontschas persulas savessen mai e pli mai tgirar e mantener in lungatg. Ei drova quels ora el pievel che dattan adina puspei perdetga da nossa ierta, da nies lungatg e nossa cultura, en lur activitad quotidiana, a casa, sil plaz da lavur, en chors, uniuns ed autras organisaziuns. Ad els tuts seigi exprimiu nies sincer engraziament. In Dieus paghi era alla suprastonza ed al secretariat dalla LR per l'emperneivla collavur.

Che nus savein quintar vinavon cun Vus tuts!

Il parsura: Gion Tumasch Deplazes

Rapport dal collavuratur regiunal

Las acziuns principalas ein declaradas sut suandonts tetels:
*Romontschaziuns – 50 onns lingua naziunala – Center dalla Romania –
Translaziuns – Varia.*

Romontschaziuns

A Sagogn eis ei reussiu da romontschar las reclamas ed inscripziuns da 13 firmas. Quell'acziun ha custau rodund frs. 12 000.—. Ils pertuccai han surpriu 70% dils cuosts. Il rest sereparta sin LR, Romania, Renania e vischnaunca. Consequenzas da quell'acziun ein gia veivlas: Pliras firmas han gia romontschau il pupi da fatschenta (el sto gie corrispunder alla reclama) e sedattan breigia da tgirar e duvrar il romontsch.

Suandontas bancas da Raiffeisen han romontschau la tabla cun la survesta dils tscheins: Breil, Mustér, Ruschein, Sagogn, Surrein, Trun e Vuorz.

Las vischnauncas da Mustér e Tujetsch han remplazzau bunamein 100 tablas cul scamond da parcar «beidseitig». Las tablas portan ussa l'inscripziun DA MINTGA VART. Grazia alla buna collaboraziun dallas autoritads politicas e digl Uffeci da baghegiar da Mustér han igl entir areal dalla staziun ed autras parts dil vitg survegniu urdadira romontscha.

La vendita da tablas romontschas ha giu pulit esit.

50 onns lingua naziunala

Dils 18 entochen ils 27 da fevrer 88 ha giu liug a Trun in'exposiziun sut il tetel ROMONTSCH 50 ONNS LINGUA NAZIUNALA. Las firmas, ils mistergners, las uniuns, la baselgia e la vischnaunca han exponiu lur atgna cultura ensemen culs mussaments co il romontsch vegn duvraus e tgraus. Il spazi d'exposiziun ein stadas las vitrinas dil vitg.

Preparaziuns per la Scuntrada da Scuol: Pigl ACT COMMEMORATIV da Jacques Guidon ein 18 acturs, 8 musicants ed in chor ad

hoc vegni recrutai en Surselva. Ils detagls ein vegni exercitai a Trun, la coordinaziun ha giu liug a Samedan ed ils 14 d'uost ein las gruppas serendidas a Scuol per separticipar activamein digl Act commemorative.

Menziunada seigi era l'exposiziun dils collaboraturs regionalis dalla LR per la Scuntrada da Scuol.

Center dalla Romania

La Romania ha affitau tut las stanzas el plaunterren dalla casa Valentin Vincenz a Trun. Il Center ei endrizzaus e preparaus per l'apertura. El cumpeglia ina stanza destinada per radunonzas e vendita da cudischs, dus magasins ed in archiv.

Translaziuns

Uffecis, administraziuns, firmas e privats fan stediamein diever dil survetsch da translaziun che la LR e la Romania porschan. Quei survetsch renda nies mintgadi pli romontschs. Translaziuns pli voluminasas e pretensiusas vegnan empaladas al Post da lungatg dalla LR.

Varia

Survetschs alla Scuntrada e formaziun Surselva per recutar ed organisar ils immigrants da lingua tudestga – Cussegliaziun ed intermediaziun per las gruppas da teater e chors – Referats – Numerus contacts en la regiun – separticipaus a tuttas radunonzas dalla suprapronza dalla Romania ed ils rapports meinsils dils collaboraturs regionalis en Casa Romontscha.

Concludend miu rapport engraziel jeu alla suprapronza dalla Romania ed alla LR per l'amicabla collaboraziun ed il bien sustegn.

Carli Scherrer

Suprastanza

Parsura: Gion T. Deplazes, Domat
Viceparsura: Claudia Gienal, Glion
Administratur: Giusep Giuanin Decurtins, Cuera/Trun
Assesur(a)s: sur G. M. Pelican, Sagogn; R. Arpagaus, Laax

Publicaziuns

redactors

Tschespet Rest Martin Cabalzar, Cumbel
Ischi semestril Beatrix Bislin-Pally, Curaglia
Ursus Brunold, Zir/Zizers
sora Florentina Camartin, Mustér
Giusep Decurtins, Cuera
Haimo Heisch, Cuera

Uniun dals Grischs

Dal november 1987 al lügl 1988 s'ha fatschendada la suprastanza in set tschantadas maratonicas cun var 160 divers problems e materias tractandats.

La nouva suprastanza ha reintrodüt decasteris; quels sun pel mu-maint scumpartits seguaintamaing: Anita Gordon, vicepresidente e scoula; Göri Klainguti, actuar ed economia; Otto Augustin, schef da finanzas, finanzas e Chesin Manella; Renata Bott, assessura, scolaziun da creschüts, cultura e baselgia; Nina Dazzi, suppleanta, cuvis; Jon Domenic Parolini, suppleant, rumantschaziuns e giuventüna; Gion Tscharner, parsura, ediziuns e contacts generals.

Ün rapport annual nu po manzunar tuot quai chi'd es gnü trattà, discus e decis e.u.i.; el es perquai adüna üna tscherna our da la chü-dera ed in quel sen subjectiv.

Tschantamaints

La veglia suprastanza ha fat navruotta cun vulair far üna revisiun totala dals tschantamaints existents. La nouva suprastanza es darcheu

gnüda incumbenzada da formular nouvs tschantamaints; quella nun ha vuglù perder massa bler temp cun nouvas formulaziuns fascinantas chi sainza dubi vessan eir fat navruotta.

In üna sort cumischiun cun Not Carl, president cumünal da Scuol e grondcusglier; Romedi Arquint, Chapella, anteriur president da la LR ed uossa adjunct per dumondas da giuventüna e cultura giò Berna; Ruedi Bruderer, Schlarigna, schurnalist; Otto Augustin e mia persuna, vaina discus manüdamaing la problematica ed eschan gnüts a la conclusiun da restar pro'ls tschantamaints vegls in müdond be ils artichels 10 e 19. Oters problems dessan gnir formulats da cas in cas in regulativs.

A l'art. 10 dess gnir aggiunt: «Implü han ils cumüns politics dal territori ladin il dret da duos delegats per ün cun dret da vuschar.»

In l'art. 19 dessan ils imports gnir adattats a las relaziuns odiernas.

La suprastanza ha beneventà las propostas da la cumischiun; ella propuona a la radunanza generala da formular l'art. 19 seguaintamaing: «Las instanzas suotindichadas han las seguaintas cumpetenzas finzialas:

suprastanza:	pel singul cas	fr. 5 000.—
	per on	fr. 20 000.—
parsura:	pel singul cas	fr. 200.—
	per on	fr. 1 000.—

La suprastanza propuona a la radunanza generala da far bun quistas propostas.

Chesin Manella

Il Chesin Manella ha dat fich bler da chefar. Otto Augustin surtuot ha impuondü bleras uras e dis per nos «affar».

Davo la desditta da duonna *Clara Stupan*, nossa fidela ed instancabla administradura dal Chesin e da nossa chascha, vaina a la finfinala chattà e finà a giunfra *Ursula Willy* da Zuoz sco nossa nouva administradura.

Üna delegaziun da la suprastanza s'ha inscuntrada cun dr. Robert Ganzoni, president da la raspada evangelica da Schlarigna, per trattar ils divers problems a regard il Chesin Manella.

Ils gronds dons d'aua da l'on passà han muossà ch'üna sanaziun rigurusa es necessaria. La raspada evangelica propuona dad installar ün sistem da pumpas per evitar tals dons in avegnir. Nus propuonin a la radunanza generala da pajar ün quart dals cuosts, q. v. d. var 10 000 francs.

Da maniera amiaivla, averta e constructiva vaina discuss ils divers problems cha l'UdG ha cun sia part dal Chesin. Robert Ganzoni ha muossà plain'incletta per noss pissers e giavüschs; el es pront da formular insembel cun nus ün nouv reglamaint d'adöver. Eu sun per-vas cha'l bun dialog cumanzà portarà üna soluziun cuntantaivla per ambas duos parts.

A *duonna Clara Stupan* vaina ingrazchà in spordschond üna tschaina a Samedan e fond ün modest regal sco segn d'arcugnuschentscha per la gronda e premurusa lavur prestada a favur da l'UdG.

Publicaziuns

1. *Chalender Ladin: Ottavio Clavuot* ha demischiunà sco cunredactor dal Chalender davu esser stat be 3 ons sün quist post. Per sia lavur ün grazcha fichun. Il redactor, sar *Töna Schmid*, e la suprastanza sun its in tschercha d'ün seguond redactor, mo sainza success, per furtüna es sar Töna stat pront da rediger il Chalender 1989 el sulet; Göri Klainguti til ha sustgnü in sia lavur. Ün grazcha fichun ad amenduos.

Eir sar *Constant Könz* ha demischiunà sco redactor da la part d'art dal Chalender; eir ad el ün grazcha fichun per sia lavur prestada daspö ons. Sco nouva redactura es gnüda tschernüda duonna *Annetta Gmür-Ganzoni* da Zernez.

2. *Dun da Nadal*: Per furtüna nu'ns fa quist periodic redat da duonna *Anita Gordon-Steinrisser* ingüns pissers.

3. OTRAS publicaziuns da l'UdG:

- «Buns tips per l'economia (e chadafö)» in duos toms;
- «Nozzas d'inviern», ün roman dad Oscar Peer;
- «99 bagatellas», istorgias cuortas da Duri Gaudenz;
- «Grischin», ün raquint d'üna mür (pels pitschens);
- «Linard Lum», raquints criminels da Göri Klainguti;
- «Las quatter glüschs», cudesch da pops (puter);

- «San Niclà», cudesch da pops (vallader);
- «Il viadi cun la navetta», cudesch da pops (vallader e puter).

4. *Ediziuns sustgnüdas:*

- «Algordanzas, fantasias, sfüflas, poesias» da Mario da Buorcha (Mario Duschèn);
- «L'ierta rumantscha», ün film televisiv (video) da Hansjürg Riedi;
- «Noss üerts a S-chanf», da duonnas da S-chanf (Brigitta Fischer);
- «Inscripziuns rumantschas», üna documentaziun monumentalada da Max Kettacker;
- «L'ouvra lirica dad Andri Peer», ün'ediziun da la Desertina a Mustér;
- «Istorgia Grischa» da Nicolo Vital e Jürg Parli, ün'ediziun dal Chardun;
- «Omagi a Men Rauch» da Linard Bardill.

Oters sustegns finansials han surgnü:

- las prescoulinas rumantschas per material didactic;
- «La Punt rumantscha» per inscunters da famiglias a Chapella (Flurinda Raschèr);
- «La Scuntrada 88» a Scuol;
- Il champ da giuventüna da la Scuntrada (Jon Domenic Parolini);
- dr. Robert Grossmann, Samedan, per l'opera «Il president da Val-dei», datta a la Scuntrada.
- Ils cuors da rumantsch 1988 da la Fundaziun Planta a Samedan;
- diversas secziuns localas da l'UdG.

Acziuns

L'UdG ha invià üna *concorrenza per teaters* da tuot gener mettond a disposiziun fr. 6500.— sco premis.

Ils 29 schner 1988 ha nos collavuratur, Jacques Guidon, organisà a Zernez ün *cuors per chanzlists*; magisters d'eiran Tumasch Peer da Scuol e Jon Stupan da Samedan. Il rimbomb dal cuors es stat zuond positiv. *Men Rauch* vess quist on accumulà seis tschient ons. In sia onur gnarà organisada a Scuol üna sairada in degna maniera.

L'UdG *sustegna las bibliotecas* da noss ospidals (Val Müstair, Samedan e Scuol) e da nossas dmuras per attempats in mettond a disposiziun nossas publicaziuns.

Maraton: Göri Klainguti ha contactà cul comità dal Maraton; quel es pront da scriver per rumantsch l'on 1989

- a) il bivgnaint aint il program,
- b) il buol süls numers da quels chi sun rivats al böt,
- c) la taila «partenza» e «böt».

Il comità s'es consciaint da sia respunsabilità per il rumantsch ed es pront da rumantschar pass per pass il maraton; grazcha fichun.

Scoulinas e prescoulinas: Jacques Guidon ed Anni Tscharner-Tschander han organisà plüs inscunters cun mammas per trattar il problem da las prescoulinas; dalander es naschüda üna gruppa da lavur chi vain sustgnüda da l'UdG.

Anni Tscharner ha prestà lavur d'assimilaziun da na Rumantschs illas scoulinas chi han dumandà agüd. Quista lavur gniva infin uossa finanziada da la Lia Rumantscha; la Lia giavüscha cha la finanziaziun gnia reponderada. Üna cumischiun da l'UdG es incumbenzada da discuorrer cun tuot ils pertoccats, da formular il resultat sco eir propostas.

Assimilaziun da genituors da lingua na rumantscha chi han uffants chi frequaintan scoulas rumantschas. Da gnir activs in merit ans ha intimats il Cussagl da scoula da Champfèr. Forsa cha quai füss üna lezcha per ün magister ambulat finà p. ex. insembel cun cumüns e (o) otras organisaziuns. Eir per quist problem ha üna cumischiun da l'UdG dad inventarisar la situaziun al mumaint, da discuorrer cun tuot ils interessats e pertoccats, ed a la fin da formular üna o plüssas soluziuns pussiblas e pratichablas.

Scuntrada 88 a Scuol

Per la buna reuschida da la Scuntrada a Scuol ingrazchaina a nos comità, al qual las seguaintas persunas han fat part: Ernesta Mayer, Roman Andri, Guido Huder, Georg Koch e Josef T. Stecher.

Ün resenti ingrazchamaint va a la Lia Rumantscha, resp. a seis impiegats chi han prestà lavur da vaglia. La clavina d'or rumantscha merita il cumün da Scuol, seis president cumünal Not Carl, seis suprant Otto Gross e bleras bleras otras persunas per il grond ingrazchamaint in mincha regard.

Da la suprastanza da l'UdG s'han ingaschats per la Scuntrada surtuot: Renata Bott, Göri Klainguti e Jon Domenic Parolini.

Jacques Guidon, animatur e collavuratur regional da la Lia Rumantscha e da l'UdG, ha impuondü eivnas e mais a favur da la Scuntrada; eir ad el va nos ingrazchaint.

Otras activitats

La *Fundaziun Augustin*, chürada da l'UdG, sustegna scoulinas ladinhas e renanas. Leo Artur Nicolay e sia suprastanza han demischiunà; la demischiun es gnüd'acceptada. L'UdG l'ingrazcha per tuot il prestà. A la nouva suprastanza tschernüda da l'UdG fan part: Otto Augustin sco president, Dorina Item-Candrian (per la part renana) ed Anita Gordon-Steinrisser.

Fundaziun Chasa rumantscha, Cuaira. Sün proposta da l'UdG es Jon Domenic Parolini gnü elet aint il Cussagl da quista Fundaziun chi es possessura da la chasa ingio cha la LR ha seis büros.

Il parsura ha fat part a diversas tschantadas ed inscunters da la Lia Rumantscha our a Cuaira. El es eir stat invidà da prümavaira a la radunanza generala da la Renania sü Luvén in Surselva. El es eir stat preschaint pro diversas otras occasiuns in Engiadina. Ün mez indispensabel da contacts e da trattativas es stat il telefon mo eir la charta.

A la fin dal rapport annual vöglià ingrazchar a tuot quels chi han sustgnü mia lavur, a la suprastanza e surtuot a nos collavuratur Jacques Guidon per la buna collavuraziun constructiva ed objectiva.

Il parsura: Gion Tschärner

Rapport dal collavuratur regional

Illa fuschina d'ün collavuratur regional sun blers fiers in fö chi vessan da gnir fiergiats a glistess mumaint.

Il plü grond problem es dimena quel, da savair metter las güstas prioritats. Quai chi per inchün es üna priorità absoluta es per ün oter alch chi po gnir neglet o dafatta interlaschè. Per mai füss ün'intervenziun ill'economia publica alch da prüm'urgenza, tantplü cha las

societats affiliadas a la LR han tanter bler oter eir l'incumbenza incontestabla da chüRAR lur territori. Ma quai chaschuness conflicts. Dimena pudaina be sperar cha quel fier vegna battü a favur dal rumantsch da quels chi sun predestinats ed obliats da far quai.

Meis rapport es cumpilà a man da meis rapports quotidianes ed a man da mias notizchas aint in mi'agenda.

Eu n'ha frequentà la gronda part da las tschantadas da la supranza da l'UdG (cun vusch consultativa), orientà ils preschaints davart mi'actività e tut incunter incumbenzas.

Scoula:

- Scoulinas: güdà ad organisar, banni e manà il cuors da rumantsch per mussadras (3-11-88). Tema central: «Il purtret e'l pled». Bun esit!
- Prescoulinas, v. d. gruppas da gö – tschantadas cun las iniziantas.
- Scoula: «Cumün e scoula» – Eu fetsch part da quista cumischiun da la Conferenza generala ladina (CGL) chi ha per böt da portar il rumantsch our da scoula (ingio ch'el es isolà in tscherts cumüns da l'EO) aint illa vita publica. Trattà il problem da la scoula bilingua a man dals duos models Steiner e Viletta. Trattativas cun la magistraglia da Silvaplauna regard la noscha situaziun dal rumantsch in lur scoula – (5 tschantadas).
- Rumauntsch in scoula a San Murezzan: la discussiun a regard s'ha pel mumaint staliveda.
- Scoula commerciala: miss lezchas da l'examen final dal giarsunadi pels vendaders e pels commerciants. Examinatur/expert.

Scoulaziun da creschüts: Scuntrada e furnaziun ladina – (SFL): tschantadas da la SFL per programmar e büdschettar. Cuors e referats publicats: 11 in EO e Bravuogn, 11 in EB. Gronda «Festa ladina» a Nairs. Quistas festas dessan – dasper il divertimaint – render attent a la SFL, a la scoulaziun rumantscha da creschüts.

Contact cun l'Associaziun per la scoulaziun da creschüts svizra (VSV/AUPS – Associaziun da las Universitats Popularas Svizra).

Cuors d'assimilaziun: Organisà ün cuors d'introducziun i'l nouv mez d'instrucziun per cuors d'assimilaziun da G. Menzli (9-11-88).

A la radunanza annuala dals cuvis intimà dad organisar cuors.

Cuors in bliers cumüns. Il numer dals cuors e dals participants nu's lascha eruir exactamaing in quist mumaint, causa cha bliers cuors van d'ün on in tschel.

Contact direct culs cumüns: Eu n'ha tscherchè il contact cun autoritads cumünalas e sun gnü a pled i'ls seguaints cumüns: Silvaplauna, Bever, Schlarigna, La Punt-Chamues-ch. L'acziun cuntinua.

Invià e programmà insembel cun duos chanzlists ün cuors da rumantsch per chanzlists (29-1-88). Temas: rumantsch practic e'l rumantsch ill'administraziun cumünala.

Rumantschaziuns: Causa ch'eu nu riv da m'occupar eir da quist problem, til lascha in mans da la cumischiun.

Svess intimescha natüralmaing ingio ch'eu sa e po da resguardar il rumantsch.

Scuntrada: Fin la mità d'avuost n'haja miss üna gronda part da mia forza da lavur a disposiziun da la «Scuntrada 88 – Scuol», organisond ed executond quist e tschai.

Eu n'ha gnü da chefar cun la decoraziun, cun las exposiziuns (art e mansteranza). Implü n'haja concepì e realisà «l'act commemorativ» a chaschun dal di uffical da la Scuntrada. Eir n'haja organisà il «Congress interrumsch».

Contacts cun otras minoritads: Ün stret contact culs Ladins da las Dolomitas e culs Furlans a chaschun dal «Congress interrumsch».

Partecipaziun a l'inscunter da minoritads 14/15-10-88 a Cuaira. Delegà a la «Fieste Ladine» (1-3 october 88) a Sedéan giò'l Friaul.

Ediziuns: Preparaziun da manuscrits per la stampa, istanzas per subvenziuns, trattativas cun las stamparias, correcturas da manuscrits e da binderas da stampa.

Derasaziun da las ediziuns in collavuraziun cun l'administraziun. Recensiuns.

Edit: Duri Gaudenz «Bagatellas», Göri Klainguti «Linard Lum» (1. numer d'üna evtl. seria RACRI); trais cudeschs d'uffants.

Teater: Intimà dapertuot intuorn da giovar a teater. Schi'd es stat mez e pussibel suna stat a las rapreschantaziuns i'l intschesch ladin. Güdà a tscherchar o tscherner tocs ed agüd cun culissas.

Bibliotecas popularas: Reuniun annuala da las bibliotecaras e dals bibliotecars (23-11-88) illa biblioteca populara da Zuoz – Müstair, Zernez, Sent, Scuol, Bever, Bravuogn e Tschier.

Cusgliader in dumondas da cultura in general: Collavuraziun culs Amis da l'art d'EB, cul «Center Binz 39 a Nairs», cul proget «Stamparia Strada»; visita ad exposiziuns e concerts.

Audienzas: Audienzas a mediums da massa: schurnalists, coll. da radio e televisiun.

Audienzas in connex cul proget da prof. Fr. Hainard (evaluaziun da la lavur d'animaziun culturala i'l intschess rumantsch).

Referats e votums per conferenzas da magisters da la Bassa.

Jacques Guidon

Suprastanza

Parsura:	Gion Tscharner, Zernez
Effectivs:	Göri Klainguti, S-chanf Anita Gordon-Steinrisser, Silvaplauna Renata Bott, Tschierv Otto Augustin, Sent
Suppleants:	Jon Domenic Parolini, Cuir Nina Dazzi, Zuoz
Revisuors da quint:	Claudio Gustin, Sa. Maria Roman Andri, Müstair

Publicaziuns

Il Chalender Ladin	redacziun Nicolò M. Gaudenz, Scuol
Il Dun da Nadêl	redacziun dna. Anita Gordon-Steinrisser, Silvaplauna

Administraziun e deposit da litteratura

Chesin Manella Schlarigna	dna. Ursula Willy, Zuoz
------------------------------	-------------------------

Renania

Igl on da gestiùn passo e sto egn on da consolidaziùn par la nossa uniùn: Las activitads usitadas en vagnidas realisadas tenor urden regular. La suprastànza â savieu cuntinuar la sia lavur culturala sainza interupziùn. Ella â parfegn ampruvo d'ir veias novas an l'animaziùn a favur digl rumàntsch. La Renania a la sia giaseta, la Casa Paterna/La Pùnt, ân surprieu igl patrunadi par la cursa popula da scis Péz d'Artgas, organisada digl Club da sciünzs da Vuorz. Qua tras e'gl reussieu da «rumantschar» egn'impurtànta cursa alpina digl noss antschie. Quella veia nova da s'angaschar pigl rumàntsch â cato egn bün resùn, da maniera ca nus vagnagn a cuntinuar ella ear uon, par quegl ca nus la giuditgagn par zund impurtànta par cuntànscher la nossa giuventetgna a la saver animar pigl rumàntsch, dànt a quel egn funcziùn an lur veta da mintga gi.

La suprastànza da la Renania sacumpona, antocen tier las ligidas digls 11 da marz, da:

Martin Cantieni, parsura, 7433 Donat
Felix Pfister dr. med. vet., vize-parsura, 7013 Domat
Vreni Caprez-Spreiter, actuara, 7014 Trin
Hanspeter Meiler, cassier, 7017 Flem-Vitg
Bernàrd Demarmels, assessur, 7440 Andeer
Gieri Luzi, assessur, 7421 Summaprada (demissiùn)
Silvia Mark, assessura, 7432 Ziràn
Jacob Pfister, assessur, 7458 Vuorz
Georgina Schaller, assessura, 7433 Donat

Activitads da la suprastànza

La suprastànza da la Renania â s'antupo a caschùn da 7 sasidas regularas, durànt las qualas ella â tracto radund 70 fatschendas. La ple impurtànta e stada quella da la revisiùn digls statuts. Plenavànt â ella cunzedieu pliras cuntribuziùns da sustegn (p. ex. ad egn tgomp da giuvenils rumàntschs, par las secziùns, par la registraziùn d'egna plata sonora etc.).

La suprastànza â ear s'ocupo intensivameing cun las festivitads comemorativas da la Confederaziùn digls 1991 a da la scuntrada digl

madem on. Quellas ocurenztgas en vagnidas discussiunadas cun la secziùn a las vischnàncas partutgeadas.

Plenavànt â ella s'angascho an favur d'egn Figl ufizial sursilvan a pigl Figl ufizial par la Muntogna da Schons. Suainter fritgevas cuntractivas cun las vischnàncas partutgeadas a la Corporaziùn Val Schons, e'gl reussieu a la Renania da realisar par la tearma d'egn on d'amprova que Figl ufizial par la Muntogna da Schons. Que figl, ca cuntànsha tutas casadas, e integro an la Pùnt.

Ear uon â la Renania ad igl sieus colavuratur regiunal puspe sado fadeia d'organisar curs d'assimilaziùn an Sutselva, a Trin ad a Flem. Actualmeing ân liac 2 curs da rumàntsch an Sutselva, 2 a Trin, 2 a Flem. Par l'amprem'eada suainter egna lùnga perioda d'inactivitad e'gl parfegn gartagieu d'instradar egn tal curs a Preaz, graztga agl giuven ad iniziativ surmester *Paul Frigg*. La premurada surmestra da Donat, duna *Georgina Schaller*, â adato igl curs da G. Menzli agl idiom sutsilvan. Que curs vean ad ir an stampa la parmavera proxima, suainter c'igls davos sbagls en alura eliminós.

Igl on passo â ear gieu liac egna santupada cugl represchantànt da la Stampareia Bischofberger SA da Cuir an connex cugl Figl ufizial da la Muntogna da Schons.

Ediziùns

La Renania â edieu igl cudeschet d'unfànts «La Navetta» agls idioms sursilvan a sutsilvan, cun egna cuvearta cuminevla an rumàntsch grischùn. Que cudeschet e vagnieu publitgieu da cuminànza cun las otras uniùns regionalas: l'Uniun dals Grischs, l'Uniun Rumantscha da Surmeir a la Romania a la tgea editura tudestga Ravensburger Buchverlag. La Renania angraztga ad ellas par lur bùna cunlavor, coordinada digl noss colavuratur regiunal. L'ediziùn sursilvana da que cudeschet e vagnida sustanida da las Assicuranzas Winterthur, l'ediziùn sutsilvana da las Ovras electricas digl Ragn Posterior KHR. Plenavànt e'gl vagnieu instrado l'ediziùn rumàntscha digl cudesch: «Ziràn – il palantschieu sura romanico da la baselgia da Sontg Martin», c'e egn'ediziùn an lizenztga da la tgea editura Peter Heman da Basilea. La suprastànza â gieu da prender egna dezisiùn fundamentala an que conex: Par motivs raschunevels â ella concludieu dad edir

quell'ovra an rumàntsch grischùn. Igl text e vagnieu translato d'Ursulina Cathomen-Monn a redigieu digl noss colavuratur regional. Graztga agl sustegn d'egna retscha d'instituziùns vean que cudesch a cumparer igl dacurs da la parmavera vagnainta.

La cumissiùn, respunsavla par l'ediziùn da las ovas da Curò Mani, â rimno a samtgieu igl material avànt màn. Igl e vagnieu tratg aint ofertas da las stampareias, ascheia ca la cumissiùn sa davantar activa partutgànt la finanziaziùn da l'ediziùn da las ovas cumpletas da Curò Mani.

Partutgànt l'ediziùn d'egn Figl ufizial sursilvan â la Renania gieu da prender posiziùn, schabagn ella segi prunta da schar cumparer egn tal figl ufizial. La Renania â sapronunztgieu an favur da que project cun la cundiziùn ca que figl ufizial cuntegni nign text par betga concurenztgear la Casa Paterna/La Pùnt. La Stampareia Condrau e antrada an quella. Quegl munta c'igl noss organ vean a cumparer sco tocen da qua.

Partutgànt igl Figl ufizial per la Muntogna da Schons eassan nus leads, ca las vischnàncas partutgeadas en stadas pruntas da sustaner igl noss project, seglmain par la tearma d'egn on d'amprova. Quella schliaziùn e stada pussevla graztga agl sustegn finanziel da la Corporaziùn Val Schons a l'oferta favurevla da la Stampareia Bischofberger SA. La Renania angraztga pigl sustegn a la buna viglia da tutas varts, ella sperescha ca que project segi da lùng cuz.

Cumissiùns a ravugls rumàntschs

La «cumissiùn da statuts» e egn cumissiùn temporana da la Renania. Ad ella apartegnan: Martin Cantieni, parsura; Luzi Battaglia, Cristian Joos a Bartolome Tschärner. Igl dacurs digl on passo à quella cumissiùn mess ad ir la revisiùn digls statuts da la Renania ca dateschan digls 1967. A caschùn da 7 sasidas â ella elavuro egn sboz digls statuts revidieus par màns da la suprastànza. Suainter l'amprema lectura da que sboz e el ieu an consultaziùn tier las vischnàncas, plevs a secziùns renanianas. L'impurtànta midada, ca vean proponida, e da ramplazar l'usitada radunànza da delegos antras egn radunànza generala. Suainter la davosa lectura antras la suprastànza vean que sboz alura preschanto aglis delegos a caschùn da la radunànza digls 11 da marz a Trin.

Las cumissiùns stablas da la Renania en:

- la cumissiùn La Pünt
- la cumissiùn Casa Paterna
- la cumissiùn Fatscha da nos vitgs.

Quellas cumissiùns ân egn'actividad ca s'orientescha mintgame tenor igl basegns actual.

Las secziùns da la Renania: igl Ravugl Rumàntsch d'Andeer, la Solidaritad Romontscha da Trin ad igl Comité Romontsch da Flem ân musso par part egn considerabla actividad locala an favur digl rumàntsch. Quella vean praztgeada a sustanida comensuradameing antras la Renania, cun mieds finansials ad igl agid organisatoric digl colavuratur regional.

Lez â ear prieu masiras par instradar egn tal ravugl a Tusàn ad â sagido cun la furmaziùn da la «Fugna» da Razén, igl ravugl rumàntsch da là, c'e vagnieu fundo igls 11 da schaner 1989.

Rumantschaziùns

An cunlavor cun la Romania e vagnida rumantschada la fatscha digl vitg da Sagogn. An que conex mareta egn angraztgamaint spezial igl parsura da la cumissiùn «Fatscha da nos vitgs», sear *Carli Scherrer*.

Cunlavor cun la Romania

Igl dacurs digl on passo ân gieu liac 2 santupadas infurmativas cun la Romania: egn'ordinaria ad egn extraordinaria partutgànt la preparaziùn digl vocabulari sursilvan-tudestg antras prof. *Alexi Decurtins*.

Organs

Igls organs da la Renania en cumpariefs an furma usitada a sainza interrupziùn.

Partutgànt igl «Dùn da Nadal» â'gl tutgieu da ramplazar igl redac-tur da la part sursilvana, suainter ca *Johann Jacob Cavigilli* da Castrisch veva demissiuno. La Renania prenda bugent la caschùn d'exprimer

igl sieus ple sinzer angraztgamaint agli redactur partent gli giavischènt tut igl bien pigl avagnir. Igl sieus post â surprieu duna *Emmy Caviezel* da Cuera, ca garantescha cun sieus angaschi la cuntinuaziùn digl noss organ pigls giuvenils.

La part sutsilvana digl «Dùn da Nadal» vean tgirada digl instancabel ser *Jacob Michael* da Sagogn, igl qual mareta ear stema ad angraztgamaint spezial par las sias fadeias da finaztgear las paginas stampadas suplementarmeing.

Igl «Calender par mintga gi» e cumparieu an sieus vastgieu cunachaint ad e egn organ praztgieu digls lecturs, graztga a la grànda lavur redacziunala prestada da ser *Martin Fontana*, redactur da la part sursilvana, a ser *Jacob Michael*, redactur da la part sutsilvana.

La Casa Paterna/La Pünt â pudieu cuntinuar igl sieus svilup an direcziùn d'egna giaseta eamnila, stimada a respectada. Que svilup positiv stat an relaziùn cugl enorm angaschi persunal digl noss premuro redactur, *Johann Clopath* da Trin, agli qual la Renania sa bùn gro par la sia lavur ad agl qual nus angraztgagn dacormeing par quella, gli giavischènt la forza basignevla par puder cuntinuar la sia lavur.

Nus angraztgagn ear aglis cumembers da la suprastànza, ca ân adegna promovieu las fegnamiras da la Renania, sco ear a tut igls Renanians activs ca s'angaschan or an las vischnàncas part la sort digl rumantsch. Cugl voss agid lainsa atatgear igls problems c'en da schliar igl on vagnaint.

*Martin Cantieni, parsura da la Renania
Bartolome Tscharner, colavuratur regiunal*

Rapport dal collavuratur regiunal

Durant l'onn passà hai jau lavurà plitost en il biro e da main ordaifer, essend savens maldispost per raschuns da sanadad. La lavur administrativa n'ha betg pati, ma ils contacts cun terzas persunas. Mia lavur da l'onn passà sa lascha cumpiglier en las sequentas spartas:

Scolaziun da creschids en Sutselva: Jau hai elavurà il program ed il preventiv da la scolaziun da creschids per ils curs da l'enviern 1988/89 e fatg las publicaziuns necessarias sin fegls sgulants ed inserats en la pressa locala. Jau hai er fatg las correcturas pertutgant l'adattaziun sutsilvana dal CURS DA RUMANTSCH da G. Menzli.

Scolaziun da creschids en Surselva: Jau hai exequi l'uffezi d'actuar da la SCUNTRADA E FORMAZIUN SURSELVA e dà 54 curs da rumantsch a Flem.

Collavuraziun cun la Casa Paterna/La Pünt: Il decurs da l'onni passà hai jau remplazzà il redactor da la CP/LP durant 4 numers. Jau hai scrit 58 cuntribuziuns per LP e 31 per la CP, ils texts da pressa per il Comité Romontsch da Flem ed il text da promoziun dal cudeschet «La Navetta».

Translaziuns: In'impurtanta part da mia lavur è translaziuns. Jau hai translata il text sutsilvan dal cudeschet «La Navetta» e fatg 11 translaziuns per la CP e 73 per LP e curregi divers texts en sutsilvan ed en rumantsch grischun, translata da terzs.

Collavuraziun cun la suprastanza da la Renania: Jau hai fatg part da 6 sesidas da suprastanza e da la radunanza da delegads a Luven. Mia lavur è vegnida discutada e coordinada en diversas scuntradas cun il parsura da la Renania.

Collavuraziun cun las cumissiuns da la Renania: Jau hai fatg part da 6 sesidas da la cumissiun per la revisiun dals statuts da la Renania sco actuar, sbozzà ils statuts novs ed adattà il sboz suenter mintga lectura da la suprastanza ed als tramess en consultaziun.

Plinavant hai jau fatg part da 3 sesidas dal Comité Romontsch da Flem, d'ina sesida da la cumissiun ediziuns C. Mani, da 2 sesidas da la Solidarità romontscha da Trin, da las occurrenz dal Ravugl Rumantsch d'Andeer.

Vendita da cudeschs: Jau hai organisà la vendita da cudeschs en Sutselva (primavaira 88 ed atun 88). Jau hai furni cudeschs da la Renania a divers empustaders ed organisà la vendita dal cudeschet «La Navetta» en Sutselva e Surselva renania.

Teater: Jau hai legi plirs tocs per cusseglar gruppas ed instradà il curs da teater per scolars a Flem, tschertgà ina manadra e gidà schliar la finanziaziun. Jau hai assisti a represchantaziuns a Donat e Luven.

Arranschaments: Jau hai fatg part dals arranschaments rumantschs da: Maton, Trin, Andeer, Pasqual, Razén e Flem. Jau hai represchentà la Lia rumantscha/Renania a chaschun da la MUMA (Mussada da mastregnanza d'Andeer).

Contacts: Jau hai tgirà contacts cun editurs da la chasa editura Ravensburger concernent in'ediziun cuminaivla e cun las «Gruppas da Svilup Muntogna da Schons».

Administraziun da la Renania: Sco l'onnn passà hai jau administrà ils fatgs da la Renania, scrit la correspundenza e fatg instanzas per divers sustegns.

Ediziuns: Jau hai organisà e coordinà l'ediziun dal cudeschet «La Navetta» en 5 idioms e l'ediziun dal cudesch «Ziran – il palantschieu sura da la baselgia da Sontg Martin» en rumantsch grischun.

Jau hai gi contacts cun stamparias concernent offertas per la stampa da las ovras cumpletas da C. Mani.

Collavuraziun cun la Romania: Carli Scherrer ed jau essan ans scuntrads 6 giadas per coordinar acziuns ed ans cussegljar.

Rumantschaziuns ed acziuns spezialas: Jau hai sustegni las lavurs da rumantschaziuns da Carli Scherrer a Sagogn. Sco acziun speziala hai jau organisà il curs da teater per scolars a Flem.

Contacts cun la Lia rumantscha: Jau hai fatg part da tuttas sesidas da rapport a Cuir e ma partecipà ad ina radunanza da delegad(a)s da la LR.

Bartolome Tschanner

Suprastonza

Parsura:	Martin Cantieni, Donat
Viceparsura:	dr. Felix Pfister, Domat
Actuara:	Vreni Caprez-Spreiter, Trin-Digg
Cassier:	Hans-Peter Meiler, Flem
	Jacob Pfister, Vuorz
	Gieri Luzi, Summaprada
	Georgina Schaller-Gabriel, Donat
	Bernard Demarmels, Andeer
	Silvja Mark, Ziran

Suppleants: Christian Joos, Cuera
Anni Nicca-Dolf, Donat
Crist Casper Dolf, Vargistagn
Peter Janki, Luven
Plasch Barandun, Veulden
Vroni Minarik-Gabriel, Flem
Hedy Saxer, Flond
Elisabeth Coray, Sagogn

Revisurs da quen: Carl Hassler, Trimmis
Gieri Pfister, Vuors

Redactors

Casa Paterna/La Pùnt: Johann Clopath, Trin-Mulin
Calender PmG: Martin Fontana, Favugn
Jacob Michael, Sagogn
Dun da Nadal: J. F. Cavigilli, Castrisch, part sursilvana
Jacob Michael, Sagogn, part sutsilvana

Uniun Rumantscha da Surmeir

En sguard anavos

Causa tgi chel rapport annual è igl davos ord mia plema, vign chel a sa disfrantzger enpo da sies precedents. Betg tg'igl president partent less metter en tschert monumaint cun chel, na tottaveia betg. Ma siva da 9 onns parsoura dall'Uniun rumantscha da Surmeir ègl bagn giustifitgia da dar en tgit anavos e far ena curta bilantscha digl curria e passo. Ia less angal menziunar en pêr tgossas impurtantas tgi on prandia en angaschamaint sur onns.

Instituziun digl collaboratour regiunal: Cun satisfacziun dastga menziunar gio all'antschatta tgi l'instituziun digl collaboratour regiunal ò pudia neir realisada igl onn 1984. Chegl è sto en vigl postulat schi-

bagn dalla Leia Rumantscha scu er da sias uniuns cun tgira da territori. Cun noss collaboratour regional Reto Capeder ischans sarvias an tots gros, ed er chegl tgi pertotga l'infrastructura, igl noss post da lavour a Savognin an cumbinaziun cun la redaziun dalla Pagina da Surmeir e cugl correspondent digl Radio rumantsch, è sa cumprovo.

Normas surmiranas: Gio curt siva da mia tscherna scu parsoura dall'URS ò la suprastanza piglia an mang ena tgossa delicata e difficila, ampruond da far urden cun la scripziun da noss idiom. All'antschatta da mies uffezi vaia gia d'imponder tant taimp e tantas forzas per tgossas nunimpurtantas e savens malampernevas tg'ia va detg: i stò succeder ensatge. Igl resultat è sortia gl'onn passo dalla stampa: LAS NORMAS SURMIRANAS. Gl'ò duvro an chels 6 onns da preparaziun gronda perseveranza ed ena dètga porziun diplomazeia anfignen tgi chellas èn stadas sen meisa. Ia sung oz persvadia tgi ellas vignan a render igl sarvetsch givischia.

Pressa: Sainza dubi dastga pretender tgi la pressa rumantscha ò fatschanto grondamaintg la suprastanza agl decurs digls davos 10 onns. Satgapescha tgi l'URS è s'angascheda an amprensa lengia per la sia gasetta LA PAGINA DA SURMEIR. La suprastanza ò stgaffia la basa per la midada dalla gasetta mensila tar la gasetta jamnila. A madem taimp ò ella er do en nov vistgia exterior alla gasetta, laschond pero igl nom usito. Sainza sustign finanziel dalla LR na fiss chel pass betg sto pussebel. Ma gl'è betg sto fatg cun batlager, er L'URS ò stuaia s'angascher fermamaintg, cunzont per pudeir pladeir en redacter an piazza quasi cumplagna. Igl onn 1979 veva la gasetta 808 abunents ed anfignen oz ègl sto pussebel da circa dublager chel andomber. Anc en oter exaimpel: Igl onn 1979 vevans antradas dad inserats da manc da 2000 fr., oz è chella somma s'augmentada a circa 40 000 fr. Ma er chegl n'è betg nia da sasez.

Acziuns e cumischungs: Per pudeir luvrar pi efficientamaintg segls divers sectours dalla tgira e promoziun digl lungatg scu: animaziun, scolaziun, rumantschaziuns ed oter ò la suprastanza stgaffia igls davos onns diversas cumischungs tgi sustignan an amprensa lengia la lavour digl collaboratour regional, ma er igl redacter dalla gasetta. Nous vagn stgaffia l'instituziun SCUNTRADA E FORMAZIUN, la cumischung FATSCHA DA NOSSAS VISCHNANCAS, e la cumischung da PRESSA. Cun chellas cumischungs ègl er sto pussebel d'angaschar e d'integrar duple gliout an noss muvimaint.

Ediziuns: L'URS ò anc mai edia tantas ediziuns an atgna reschia scu igl davos decenni. An tot ò ella edia 12 tetels, incl. las cassetas da canzungs, igl CUMPOGN e las ovras tgi èn sen veia. Scu coeditours ò l'URS pudia figurar an ena antiera ploma otras ediziuns.

Festivitads: Las festas na duessan betg occupar en plaz central an noss muvimaint, ma da taimp an taimp èn ellas necessarias ed impurtantas. Igl davos decenni vainsa commemoro ansemen cugl cumegn da Murmarera igl centenari da pader Alexander Lozza. An buna memoria ans è anc la gronda festa rumantscha tgi l'URS ò festivo a Lantsch cun grond success a caschung digl 60avel giubileum.

Finanzas: Bagn ò la suprastanza fatg chi e lò marchits per las finanzas an vesta agl vast program da labour ed allas investiziuns. Ma er nous vagn adegna cumbattia per noss dretgs, essend nusezs er activs, e chegl ò sa cumprovo uscheia tgi nous vagn stuia refuser angal pacs projects perveia dallas finanzas. Gea, nous ischan schizont en ziche-lign loschs da schizont avoir sano la cassa e d'avoir fatg tschertas reservas per ediziuns spezialas, ia pains cò alla preparaziun d'en nov vocabulari. Igl onn 1979 veva l'URS numnadamaintg nignas reservas finansialas, oz figureschan chellas aint igl chint cun buldant 42 000 fr. Las antradas e sorteidas muntavan alloura a buldant 50 000 fr. Pigl 1988 vainsa butgeto talas da ca. 280 000 fr. Satgapescha tgi mintga commember dall'URS contribuescha oz er duple tgi pi bod, nous vagn adato igls prietschs pigls abunamaints digls organs e digls codeschs tgi vignan vandias, chegl tgi è pero er giustifitgia gio an vista allas subvenziuns tgi ans vignan paedas, pertge chels prietschs èn anc adegna relativamaintg bass cumpraglea cun ediziuns an oters lungatgs.

Igl onn scadut: Durant igl onn 1988 è la suprastanza dall'URS sa radunada 12 gedas. Tiers chegl on igls commembers da suprastanza represchanto l'URS allas radunanzas da delegos dalla LR, ed igl par-soura anc supplementarmaintg allas sedutas digl Cunsegl dalla LR ed a diversas occurenzas, sedutas e discussiuns. An noss gremis ogl do igl onn scadut tant scu nignas midadas.

La suprastanza ò tscharnia en nov redacter pigl NOSS SULOM an la persunga da Franzestg Schmid, scolast ad Oberengstringen. Igl SULOM da chest onn vign a cumpareir per l'amprem'eda sot sia batgetta. Agls redacters partents, Cristoffel Spinass e Gion Peder Thöni lessa er angraztger cò per la gronda e preciosa labour tgi els on presto decenni alla lunga a favour da chel organ.

Noss defuncts: Igl 14 da zercladour vainsa accumpagnea noss cum-patriot Ciril Brenn digls Mulegns sen sies davos viadi terrester. Ciril Brenn, anteriour scolast secundar, è sto onns alla lunga commember da suprastanza dall'URS, vice-parsoura e betg alla fegn er redacter dalla PAGINA DA SURMEIR e chegl davent digl onn 1968–1976.

Conclusiun

Per concluder lessa sottastritgier tgi schibagn igl program da lavour digl onn scadut scu er chel menziuno durant mias 3 periodas d'uffeci è angal sto pussebel da realisar cugl angaschamaint da blera gliout. La funcziun da motor digl parsoura è sainza dubi impurtanta, ma la lavour stò neir fatga da blers.

A tots chels tgi on collaboro an l'egna maniera u an l'otra angraztga persiva. Angraztg agls suprastants per lour angaschamaint e pigl bung clima da lavour, angraztg allas redactras ed agls redacters, a tottas collaboratouras ed a tots collaboratours digls organs ed agls commembers dallas cumischungs.

Sch'ins dastga constatar oz ena sensibilisaziun pi gronda pigl rumantsch tgi avant onns, e chegl cunzont tar la giuventetna, schi porta chegl satisfacziun ed è forsa er en fretg da nossas stentas. Ia constatescha chegl cun plascheir igl onn da giubileum: Rumantsch, 50 onns lungatg naziunal. Ma nous vagn ansomma nign muteiv d'ans metter an euforia, igl cuntrara, nous stuagn continuar noss cumbat ed ans pertgirar d'ena resignaziun. An chel senn giaveischa a mies successour ed alla nova suprastanza bung success ed er satisfacziun e cuntantscha an lour incaricas.

Igl parsoura: Gion Pol Simeon

Rapport digl collaboratour regiunal

1. Periodicas ed ediziuns

La Pagina da Surmeir cumpara chest onn an sia 42. annada ed igl sagond onn sot la redacziun da Peder Antona Baltermia da Salouf. Igl domber d'abunents è pleumanc constant cun radond 1600.

Igl noss Sulom è cumparia igl 1988 an sia 76. annada e la davosa geda sot la redacziun da Cristoffel Spinas e Gion Peder Thöni. Igl è reuschia alla suprastanza dall'URS da gudagner Franzestg Schmid da Riom ad Oberengstringen scu redacter digl nov Sulom.

Igl Calender surmiran cun Violanta Spinas scu redactra nova ò tgamino en'otra veia. La redactra ò tschartgea la collaboraziun d'ena basa pi largia ed ò appello a giuven e vigl da purtar ena contribuziun pigl calender. Scu experimaint ins dastga creia deir tg'el seia gartagea.

Ulteriouras ediziuns dall'URS ed URS e LR u otras uniuns affiliadas

Igl cumpogn: Siva d'ena greva naschientscha è cumparia igl codesch da cant 'Igl cumpogn'. An furma d'en cant avert u cant da cumpagneia lainsa igl preschantar siva dalla radunanza generala ed exercitar differentas canzungs.

Cun 'Igl cumpogn' sperainsa d'aveir contribuia ad en grond giaeisch e basigns. Nous lessan er intimar igls dirigents/as digls chors d'integrar las canzungs ainten lour program da cant. Igl codesch cuntigna 113 canzungs rumantschas, tottas cun notas, canzungs taliangas, franzosas e tudestgas. La redacziun e scritgira ò procuro igl coll. regional, Claudio Steier ò survigilo la part musicala, Gabi Andri ò scretg las notas e Patrizia Jegher igl ò illustro.

La navetta: An collaboraziun cun las otras uniuns affiliadas ò l'URS edia en codesch d'unfants 'La navetta'. Igl codesch è cumparia avant 10 deis. La translaziun da chest codesch d'unfants dereiva digl noss redactour digl Sulom, Franzestg Schmid, e tracta l'istorgia da treis unfants tgi sa perdan sen la mar, vignan spindros e turnan siva bleras aventuras danovamaintg a tgesa.

Unfants cantan per unfants: Sot la reschia dall'URS cumpara er ena cassetta cun canzungs d'unfants, cantadas digls scolars dallas scolas primaras surmiranas. I sa tracta da canzungs d'unfants ed uscheia sa nomna er igl tetel 'Unfants cantan per unfants'. I sa tracta betg d'en'ovra professiunala, ma nous vagn lia porscher la pussebladad a tottas scolas surmiranas da sa participar e nous speragn tgi la cassetta porta igl cant danovamaintg ainten las famiglias.

L'URS ò er surpiglia l'ediziun d'ena cassetta pigl chor viril baselgia da Savognin. Tottas dus cassetas èn neidas registradas digl Radio rumantsch. L'URS ò do en sustign per ina cassetta da Georg Devonas e posseda en endomber per vender.

Corsin aint igl spital è en ediziun dalla LR. Igl è en codeschign d'unfants tgi descreiva igl unfant malsang tgi stò eir agl spital noua tg'el ampren da canoscher anc oters unfants malsangs, igl medi, las infermieras. En codeschign per colorar.

OSL: Chest onn è cumparia en bel OSL cun detga e praulas da Surmeir. Igl text dereiva dalla Crestomazia, cuverta ed illustraziun ò procuro Ludvic Demarmels e Domenica Steier-Brenn ò ainta mang la redacziun.

Aint igl Calender romontsch ò Vic Hendry, en scribent sursilvan preschanto igl noss poet e scribent *Peder Cadotsch*. Cumpareida è ena broschureta separada tg'ins pò er rater dall'URS.

Ena exclusivitat segl camp d'ediziuns è igl codeschet da poesias da donna Margarita Uffer, sesenta a Muralto. *Damaun es sulagl* sa nomna igl codesch e cuntigna var 30 dallas pi belas poesias da Margarita Uffer.

An preparaziun stattan er en codesch an *memorgia da Gion Not Spegnas* tgi vess festivo chest onn igls sies 100. anniversari ed en *codesch d'Antonia Sonder* tgi festivescha igl 1989 igl sies 70. anniversari. La redacziun pigl codesch da Gion Not Spegnas procurescha Faust Signorell, chella d'Antonia Sonder, Linard Thomasi.

Cumparias en er igls cumonds da pumpiers an rumantsch. Nous spegnagn tgi plang plang vignan chels integros ainten l'instrucziun da pumpiers. L'Associaziun svizra da pumpiers ò surpiglia igls gronds costs e procuro la stampa, l'URS ò procuro la translaziun e digl cantun Grischun ins pò rater igls exemplars.

Menziunar lessa er las cartas da gratulaziuns, condolientscha, cartas da Nadal e Bumang tgi vandagn ainten prest tottas buteias surmiranas.

La vendita da codeschs

Chella stat an strètg connex cun las ediziuns gist preschantadas pertge schi na vessans betg igls cumpraders na duvressans er nigns codeschs. Ena vendita da vischnanca a vischnanca vainsa referia per premaveira, percheigl tgi na vagn betg anc tottas ediziuns preveidas.

Nous ischan er stos preschaints alla 4. fiera da Savognin ed all'EMBA a Casti.

Igl importo da burmaintg 15 000 fr. per codeschs, cassetas, plattas e cartas mossa tgi vign cumpro e speranza er ligia. En angraztg spezial lessa admetter chest onn agls scolasts tgi on vandia cun lour scolars codeschs da tga an tga per en gross daner.

2. *Conversaziun rumantscha*

Er igl onn scadut vainsa gia dus gruppas da conversaziun rumantscha, eгна a Savognin cun Luzia Plaz ed Annatina Capeder, l'otra a Casti/Alvaschagn cun Irene Simeon e Marili Caglia cun ansemen 14 participantas.

3. *Scuntrada e furmaziun Surmeir (SFS)*

Sot chel tetel tgapignsa la scolaziun da carschias. Nous pruagn da porscher curs tgi pon interessar en tschertgel pi grond. Nous publi-tgagn igls curs mintgamai ainten la Pagina. Durant chest onn vainsa realiso las suandontas occurenzas e curs:

1. Dias cun ser Duri Loza a Lantsch;
2. Ia ed igl mies auto + Accidents cugl auto;
3. Rumantsch per Rumantschs a Savognin;
4. Excursiun locala a Mulegns;
5. Concert e teater a Lantsch;
6. Curs da lungatg, 9 curs cun 65 participants a Sur/Savognin/Lantsch/Lai.

Igl program d'aton porscha:

1. Rumantsch per Rumantschs a Casti;
2. Curs da cuschinar II a Casti;
3. Cant avert ainten differentas vischnancas surmiranas;
4. Curs da lungatg cun 45 participants a Savognin/Surava/Lantsch/Lai.

Igl program dalla SFS vign eleboro d'ena cumischung tgi sa cumpona da Romano Plaz, Moscha Jegher, Lina Baselgia, Beat Jenal e Reto Capeder.

4. Ageid linguistic

Ageid linguistic vot deir blera lavour da biro. I sa tracta da translaziuns u correcturas per cumegns, uniuns ed instituziuns ma er correcturas per publicaziuns, statuts, e.u.a.

Tg'igl rumantsch giolda en bung nom er alla Bassa savainsa constatar adegna puspe. Uscheia stò igl collaboratour regiunal er sa metter a disposiziun per referats sur digl rumantsch per gruppas u scolas dalla Bassa u digl exterior.

5. Teater / cant / musica / bibliotecas

Igl teater sa catta generalmaintg ainten ena fasa da renaschientscha. La SFS ò nizzigia chella caschung ed ò organiso a Lantsch en curs da teater da 4 deis. Igl participants (8) on betg angal gia caschung da giuier teater, mabagn er da far sez reschia e siva 4 deis vainsa preschanto las scenettas ansemen cun en concert dad Alexi e Marcus. Igl resung per chel experimaint è sto fitg positiv.

Ainten la regiun è nia giuia teater an differents lis:

- igl dec. 87	a Riom	Igl maranghign	giuventetna
- igl 88	a Salouf	Chiffre 212213	giuventetna
	a Riom	Alla posta + scenettas	chor viril
	a Tinizong	Peis tg'igl diavel	chor cecilian
	a Savognin	Cors da crap	giuventetna
	a Tinizong/ Salouf/Sent	En anghel d'en drac	Tribuna sursetra
	a Lantsch	Differentas scenettas	Curs da teater

Da mies saveir vign preparo igl mument en teater a Riom ed egn a Casti, tots dus dalla giuventetna. An chel connex lessa er racumandar dad eir a teater schi vign schon giuia an rumantsch. I dat er vischnancas rumantschas, noua tgi vign giuia teater an tudestg cun la simpla mutivaziun: Nous duvragn raps per la nossa cassa e chels vainsa angal schi giuiagn per tudestg. Percheigl az lessa intimar dad eir tant scu pussebel a teater e sustigneur finanzialmaintg e moral-maintg las gruppas tgi gioian.

An discussiun cun igl secretari dalla Corporaziun regiunala digl Grischun central, Gion Cola da Riom vainsa examino la pussebladad d'eriger bibliotecas ainten la nosa regiun. Mintga circuit appartenent alla Corporaziun regiunala ò nomino sen la nosa proposta en repereschantant e chella cumischung ò elaboro en questiunari tgi dueva rasponder allas dumondas scu p. ex.: Vez Vus interess per ena biblioteca regiunala u communal, u fissas er pront da contribueir finanzialmaintg vedlonder? Igl questiunari è nia valetto e cumpilo cun ageid da dr. Jörg, bibliotecari cantunal, e sottamess alla supranza dalla Corporaziun regiunala, tgi stò decider an tgossa.

6. Rumantschaziuns

Segl sectour dallas rumantschaziuns d'inscripziuns n'ischans betg rivos blier pi gliunsch tgi avant en onn. Nous n'ischan betg stos agl cass da fittar las rumantschaziuns a Lantsch, chegl tgi vevan spero.

Dasper Lantsch vainsa pero er savia far offertas u cunsiglier ainten otras vischnancas noua tgi vagn fatg inscripziuns directamaintg an rumantsch. Anfignen alla fegn digl onn duessan er neir ramplazzos tot igls collants u tatgeders dalla PTT e tatgea se angal an rumantsch.

Metter a cor stuainsa sen chel sectour l'instituziun d'en artetgel ainten la lescha da biagier communal tgi regla las reclamas e l'inscripziun. Chel artetgel spindress da bagenqual malampernevladad, e fiss cler per mintga part pertutgeida.

Nous vandagn anc adegna tavlas da tottas sorts per privats, affars u cumegns, tavlas da signalisaziun u sen dumonda tavlas da tot gener. Impurtant ègl naturalmaintg tgi las tavlas vignan er applitgiedas e betg dustadas ainten ena trocla per far se pulver.

7. Conclusiun

Alla fegn digl mies rapport annual lessa angraztger a mintgign tgi s'angascha an ena maniera u l'otra per la cultura ed igl lungatg ainten la nosa regiun.

Ia less er angraztger alla supranza ed an spezial agl president partent, Gion Pol Simeon, per tot igl sies sustign e cunsegl durant chels 4 onns tg'ia sung an uffezi.

Reto Capeder

Suprastanza

Parsoura:	Gion Pol Simeon, Domat
Viceparsoura:	Remi Capeder, Casti
Actuar:	Stefan Demarmels, Salouf
Cassier:	Giatgen Schmid, Riom
Assessour:	Tona Collet, Riom
Delegadas dalla Meirana:	Violanta Uffer, Tinizong Rita Cadotsch, Savognin

<i>Revisours da chints:</i>	Gion Mareia Cotti, Sur Marlies Jegher, Mulegns
-----------------------------	---

Publicaziuns

La Pagina da Surmeir
Igl Noss Sulom
Calender Surmiran

Redacters

Peder Antona Baltermia, Salouf
Franzestg Schmid, Oberengstringen
Violanta Spinass, Lai

Uniun da scripturs rumantschs

La plü granda atenziun da las activitats da noss'uniun ha sgürmaing attrat il program da la Scuntrada da Scuol dals 8 als 14 avuost 1988. Fingia a Savognin, trais ans avant, ha la litteratura rumantscha documentà sia piazza importanta cun üna richa spüerta d'arrandschamaints.

In trais tschantadas da suprastanza, ed in stretta collavuraziun culs partecipants da seminaris, prelecziuns e discussiuns al podium, s'ha svagliada la persvasiun cha nossa litteratura nu mangla s-chivir la publicità, al cuntrari, ch'ella dascha documentar cun sia preschentscha seis character da seismograf per quai chi vain pensà in terra rumantscha.

Ils seminaris chi han gnü lö mincha di in chasa da scoula da las 9.00 a las 11.00 sun stats frequentats trasoura fich bain. L'interess per «Litteratura da magisters» suot la guida da Göri Klainguti ha cumprovà üna tscherta simpatia perfin per quels texts chi cuntegnan sper il cuntgnü amo cussagls da gener pedagogic. Il manader ha savü «demascarar» las sabgentschas zoppantadas e s-chavar oura ils terms chi limiteschan al magister-poet da surpassar las reglas da la bella maniera, da la morala existenta o dals agens tabus.

Ils participants vöglian avair pled in chapitel, nu sun gnüts a Scuol per tadlar monologs o «be» per far vacanzas. Aignas experiencias – e na be rumantschas – dan als seminaris üna dinamica frais-cha, la discussiun eir tanter ils idioms rinforza il spiert da toleranza ed accettazione eir per quels «gnüts nanpro», quels chi han per uschè dir «tradi la patria», crajand chi detta sper il Grischun ün muond amo plü bel.

La saira alura, la prüma prelecziun: «Quatter idioms – üna lingua.» Silvio Camenisch, Curò Mani, Jon Nuotclà e Beni Vigne (s'inclegia cun sia guitarra) laschan invlidar ch'ün simil arrandschamaint pudess as splajar in ün pêr ans in Rumantsch Grischun.

Eir scha las istorgias da buna not nun han savü s-chatschar impustüt ils indigens davent dal program da televisiun, hana pisserà per la renaschentscha d'üna veglia tradiziun: il quintar istorgias. Bain-schi ün pa euforic as pudessa dir cha las vaira scuntradas hajan gnü lö la not tanter las ündesch e las dudesch e mez cun istorgias e chansuns da cumpagnia.

Il mardi d'eira reservà a «La duonna illa litteratura rumantscha». Annetta Ganzoni e Clo Duri Bezzola documenteschan cun üna schelta da texts contemporans co cha impustüt las duonnas sun landervia a tour cumgià da structuradas sexistas e nu vöglian be preparar il gnieu per cha'ls homens possan cuar oura laint lur övs patriarcals. L'hom scriptur invezza para dad avair amo adüna üna relaziun chalachada da pregüdizis invers la rolla da la duonna ch'el descriva.

Probabelmaing cha la nouva generaziun da scripturas e scriptuors scriva plüchöntschi per s'intermetter in aigna respunsabilità e main sco cuntribuziun per salvar lingua e cultura rumantscha.

Il mardi saira es stat dedichà a l'alguardanza dals collegas morts i'ls ultims 10 ans. Lur texts ans van pro eir hoz amo, lur avertimaints nu sun be nüvlas aint il vent, eir sch'ün ha minchatant l'impreschiun cha cun litteratura as discuorra be cunter las paraids. Cun musica da

clavazin ans dà il pianist Risch Biert spazi per far noss agens impissamaints.

In marculdi maina Theo Candinas il seminari: «Texts incriminai», ni «litteratura romontscha e libertad d'expressiun.» Candinas manaja cha'l «scriptur dad hoz nu po far oter co metter segns da dumanda davo mincha pled». Sriver es per el metter in dubi e far adöver da la critica in möd permanent.

La saira lura, ün'otra novità: il bloc liber o'l «Bazar cun prelecziuns da surpraisa». Eir sch'ün nu po discuorrer da grandas «trouvailles», ha la saira pisserà qua o là per üna scena insolita: il paur-poet chi recitescha ourdadoura cun corp ed orma, il chatschader-poet chi quinta paschiunà, sco sch'el stess a la guetta dal chamuotsch, il professor cun sia istorgia da buna not cregna d'erotica, il ravarenda pensiunà chi quinta cunter l'inquietezza da l'auditori.

L'istorgia cuorta da la gövgia cun Ursicin G. G. Derungs para propcha ün gener chi'd es gnü a la cuorta illa litteratura rumantscha. Il referent documentescha sia cumpetenzza cun üna richa schelta d'exaimpels pratics.

La saira es dedichada a nos giast da lingua tudais-cha chi sta in stretta relaziun culla cultura rumantscha: Erica Pedretti. La lingua estra para da fuormar la punt chi collia tuot ils idioms rumantschs. L'attenziun per l'autura es granda.

Il venderdi es reservà per nossa radunanza generala cun 35 commembras e commembers preschaints.

– La radunanza decida da dar als assessuors in suprastanza üna remuneraziun da fr. 200.– l'an.

– Ils artichels 3c, resp. 10d dals statuts vegnan modificats in quel sen cha «votumaziuns ed elecziuns vegnan fattas cun man avert e be sün giavüsich per scrutin».

– La Cumischiun litterara ha surdat premis a: Theo Candinas per «Il parler pign» ed a Flurin Darms per si'ouvra:

– La redacziun da la «LITTERATURA» survain ün import da 1500 francs per sia lavur a favur da la litteratura rumantscha. Ün import da 1000 francs es reservà per güdar a financiar ün seminari o atelier da sriver.

– Elecziuns illa Cumischiun litterara: Demischiunà han Baseli Collenberg, Chasper Pult e Flurin Darms. Sco novas commembras sun elettas: Maria Cadruvi, Annetta Ganzoni ed Erica Lozza.

La Cumischiun as cumpuona da: Arnold Rauch, Ursus Baltermia, Rina Steier (in piazza da Maria Cadruvi chi ha demischiunà), Annetta Ganzoni ed Erica Lozza.

Il seminari da venderdi davomezdi svaglia grand buonder. Il podium es occupà cun exponents da la critica litterara bain cuntschaints. Suot la guida da Flurin Spescha as svilupa üna discussiun cuntraversa cun pais unilateral sül intschesch sursilvan. L'exponent ladin s'avaiva retrat cuortamaing avant l'arrandschamaint. Sch'ün spettaiva tscherts signals vers l'aigna vardaivlezza, sincerità e credibilità, nun ha quista occurenza pudü accumulir tuot las aspettativas. Las emoziuns han impedi ün'ocasiun unica per promover l'incletta vicendaivla.

La spassegiada da la saira es ida culla litteratura oura sün giassa. Cun agüd dals chantauturs Linard Bardill, Men Steiner, Peder e Flurin, ha l'evenimaint surgni dimensiuns da cortegi, d'ün grand inscunter da famiglia.

Il program da noss'uniun ha chattà generalmaing fich grand interess ed ha savü dar a la litteratura rumantscha üna vusch ferma chi'ns dà spranza eir per l'avegnir.

Dieta da lavur

Ils 13 da november 1988 – üna dumengia – s'ha radunada üna vainchina da persunas interessadas al Studio da radio a Cuaira per salvar la dieta da lavur organisada da l'USR in collavuraziun cul radio rumantsch. Il manader dal cuors «Il gö auditiv», sar Franziskus Abgottspon dal radio DRS Turich, ha savü svagliar l'attenziun e'l buonder dals partecipants cun exaimpels our da sias vastas cugnuschentschas ed experienzas sül champ radiofonic.

In connex culs «700 ans Confederaziun» ha il radio DRS lantschà üna concorrenza naziunala per gös auditivs.

La «LITTERATURA» 11/1 es sortida cul tema «IRONIA E SATIRA» chi cumpiglia eir ils referats e votums da la dieta da lavur dals 23 mai 1987 a Cuaira. – Il numer 11/2 «Tarablas – Praulas» es cumparü avant Pasqua 1989. 6 auturas ed autuors s'han occupats da la tarabla o scrit tarablas novas. Las «emprovas da translatar» cuntegnan tarablas indianas. Sco «poet hospitont» vain preschantà Agnul M. Pittana. 5 recensius preschaintan las publicaziuns belletristicas las plü novas. Il «lavoratori analitic» tratta la poesia da Flurin Darms.

Ün sguard in l'avegnir

Sco lö per la prosma radunanza generala da la fin settember/ cumanzamaint october 1989 es previs Bravuogn.

Il program da lavur pel 1989 cuntegna ün proget chi fuorma la basa per nossas cuntribuziuns «700 ans Confederaziun 1991». La fuorma es quella d'ün *seminari da scriver dals 13 fin ils 17 avuost 1989 a Boldern* sur Männedorf al laj da Turich. Sco manader avain nus pudü guadagnar al scriptur e psicolog dr. Jürgen vom Scheidt da München, ün hom cun fich granda experienza da manar cuors. Per facilitar l'incletta vain el assistü dal parsura da l'USR.

Il tema as nomna: «CO SALV EU MIAS VACHAS?» (A la re-tschercha da la jerta.)

Ils texts crüjs da quist seminari vegnan elavurats davopro individualmaing a chasa e servan sco manuscrits per üna «LITTERATURA DA GIUBILEUM» chi's lascha lura tradüer per part eir illas otras trais linguas naziunalas e distribuir eir suroura l'intschess rumantsch.

L'invid detaglià vain scumparti a tuot ils abbonents da la LITTERATURA, sco eir amo ad otras personas interessadas, cull'intenziun dad incuraschar ad ün o a l'otra da scriver.

Ingrazchar vulessa a meis collegas in suprastanza per lur sustegn e per lur collavuraziun agreabla, als revisuors, a la redacziun da la «Litteratura» per lur spiert innovativ, a la Giuria litterara cun buns giavüschs per ün nouv cumanzamaint, al rapreschantant ill'Uniun svizra per seis ingaschamaint ed a tuot ils oters commembers chi han cuntribui in ün' o l'otra maniera a realisar ils böts da noss'uniun.

Il parsura: Clo Duri Bezzola

Suprastanza

President:	Clo Duri Bezzola, Oetwil am See
Cassiera:	Giovannina Brunold, Samedan
Actuar:	Gion Peder Thöni, Riehen
Assessur(a)s:	Irma Klainguti, Zuoz Flurin Spescha, Turitg
Revisur(a)s:	Annamengia Bertogg, Castrisch Mariano Tschuor, Laax

<i>Giuria litterara:</i>	Urs Baltermia, Turitg Rina Steier, Savognin Annetta Ganzoni, Gräsch Erica Lozza, Horw Arnold Rauch, Cuira
<i>Redacziun «Litteratura»:</i>	Mevina Pestalozzi-Puorger, Turich Ursicin G. G. Derungs, Vacallo Felix Giger, Cuira
<i>Represchentant en l'USS:</i>	Ursicin G. G. Derungs, Vacallo

Cuminonza romontscha radio e televisiun (CRR)

Radunonza generala

La radunonza generala dalla CRR ha giu liug ils 23 d'avrel 1988 a Cuera. Sper la deliberaziun dallas tractandas statutaras ha ella elegiu ils organs dalla CRR, la cumissiun da programs dalla CRR ed ils delegai dalla CRR els organs dalla DRS e dalla SSR per la perioda d'uffeci 1989–1992.

A caschun dalla radunonza generala surdat la CRR regularmein il premi da radio e televisiun. Quei premi vegn accordaus a persunas, gruppas ni uniuns ch'ein sefatgas en moda e maniera speciala meriteivlas per lungatg e cultura romontscha. Per igl onn 1988 ei quei premi vegnius surdaus alla gruppa dils trubadurs sursilvans sut la direzziun dad Armin Caduff, Danis-Tavanasa ed a Tani Dolf, Vergistagn. Ils trubadurs sursilvans han obteniu il premi sco undrientscha per la tgira da cant e musica en tiara romontscha e per las stentas en favur dalla renaschientscha d'in grond diember canzuns veglias presentadas cun grond success en numerus concerts en- ed ordeifer il cantun Grischun ademplend cheutras la biala missiun da simpatics «ambassadors» dalla Romantschia. Tani Dolf ei vegnius undraus per sia gronda lavur duront decennis en favur da lungatg e cultura romontscha ella Val Schons entras tgirar, cultivar e promover cun grond engaschament il teater, il cant e la litteratura.

La fin d'uest 1988 dumbrava la CRR 614 commembers (582 persunas naturalas e 32 persunas giuridicas en fuorma d'uniuns, da societads e da vischnauncas). Cun quei diember ei la CRR dètg representativa. Arisguard radio e televisiun renconuschan la concessiun dil Cussegl federal ed ils statuts dalla DRS resp. dalla SSR oz la CRR expressivamein sco societad retoromontscha e representanta dalla regiun linguistica dils Romontschs.

Cussegl e suprastonza

Il cussegl ei seradunaus el decuors digl onn 1988 a treis sedutas. El ha preparau las fatschentas statutaras e las propostas per las eleziuns per ina nova perioda d'uffeci per mauns dalla radunonza generala dils 23 d'avrel 1988. Ina seduta ha il cussegl dedicau alla informaziun e discussiun davart las pusseivladads da far diever dalla 4. cadeina da televisiun el cantun Grischun e per il territori romontsch. Suenter in referat da Franz Zölch, specialist giuridic en fatgs da radio e televisiun, Berna, ha il cussegl discutau igl ulteriur proceder. La suprastonza ei vegnida incumbensada da far part cun 1-2 representants d'ina gruppa da lavur cantunala che sefatschenta da quella damonda.

El decuors da duas sedutas ha il cussegl deliberau il sboz dalla suprastonza per ina revisiun parziala dil statut dalla DRS davart la posiziun dalla CRR ed il sboz per ina revisiun parziala dils statuts dalla CRR. La revisiun parziala dil statut davart la posiziun dalla CRR ha la suprastonza DRS denton concludiu. Quella revisiun munta per part la basa per la revisiun parziala dils statuts dalla CRR a caschun dalla radunonza generala 1989. Plinavon ha il cussegl deliberau ed approbau il sboz dalla suprastonza davart las miras dalla CRR per il proxim futur.

La suprastonza ha en numerusas sedutas preparau tuttas fatschentas che crodan en la cumpetenzza dil cussegl resp. dalla radunonza generala. Sco gia menziunau, setracta ei cheu oravontut dalla revisiun dil statut dalla DRS davart la posiziun dalla CRR e dils statuts dalla CRR. Quellas revisiuns ein per part la consequenza d'ina revisiun parziala dils statuts dalla DRS, tier la quala la suprastonza dalla CRR ha giu caschun da far propostas. Plinavon ha la suprastonza priu po-

siziun tier numerusas damondas per mauns dalla DRS, dalla direcziun generala SSR, dalla Regenza grischuna ni d'autras organisaziuns. Ella ha sezza inoltrau alla DRS ed alla DRS differentas damondas che pertuccan ils programs romontschs, il svilup da quels programs, il persunal, las finanzas e l'organisaziun dil studio regional romontsch.

La regionalisaziun da treis collaboraturs da radio en Surselva, Surmir ed ell'Engiadina ei sefatga stupent. Tier il proxim augment dallas emissiuns da radio vegn la suprastonza ad examinar ina ulteriura decentralisaziun. Pil futur se presenta danovamein il basegns per ulteriuras ni novas localitads per il studio regional. Ina cumissiun cun representants dalla direcziun generala SSR, dalla DRS, dalla CRR e dil studio regional duen examinar ils differents aspects da quella impurtanta damonda che vegn ad occupar intensivamein la suprastonza el decuors dils proxims onns.

6 uras per di radio romontsch

Cun l'entschatta matg 1988 ei il program dil radio romontsch vegnius augmentaus da ca. 4½ sin bunamein 6 uras per di. Ei setracta cheu buca d'in augment substanzial cun midadas dalla structura dil program, mobein d'ina amplificaziun dil program existent. Quella amplificaziun che vegn realisada senza persunal ni credit supplementar, lubeşcha da risguardar differentas spartas cun dapli temps d'emissiun che avon l'entschatta matg 1988.

Quei augment munta puspei in pass anavon. Enteifer ca. 5 onns, naven da 1984–1988, ei il temps d'emissiun dil radio romontsch vegnius augmentaus da ca. 2½ uras a ca. 6 uras per di. Quei ei in svilup dètg legreivel. Il plan da finanzas dalla SSR per ils onns 1988–1992, concludius dalla suprastonza centrala SSR la fin digl onn 1987, preveda els proxims onns in ulteriur augment substanzial dallas emissiuns romontschas da radio. Ils detagls per quei augment vegnan discutai el decuors digl onn 1989. En discussiun stat in temps d'emissiun da 9–10 uras per di. Premissa ei ina sligaziun silmeins transitoria arisguard las localitads.

Augment dalla televisiun romontscha

Il november 1988 ha la suprastanza centrala dalla SSR concludiu d'augmentar il diember dalla emissiu da televisiun «SVIZRA ROMONTSCHA» da 12 a 24 per onn. El medem temps ha ella concediu il credit per la realisaziun da quei considerabel augment. Sco tochen dacheu, vegnan las 24 emissiuns «SVIZRA ROMONTSCHA» emessas la dumengia entuorn las 18.00 uras. Ei setracta cheu d'in bien temps d'emissiu. La repetiziun da quellas emissiuns vegn denton era pil futur a haver liug pér suenter las 22.00 uras.

Tier la «SVIZRA ROMONTSCHA» setracta ei d'ina emissiu da mintgamai ca. 45 minutas ella fuorma d'in magasin romontsch. Quella emissiu catta tier la populaziun romontscha en general in bien resun. Igl intent digl augment da 12 a 24 emissiuns per onn ei oravontut da contonscher ina megliera preschientscha, dapli continuitad ed ina pli gronda variatad dalla televisiun romontscha. In concept per la dublaziun da quella emissiu preveda sper il magasin cun mintgamai 3-4 contribuziuns era emissiuns en fuorma da giugs, emissiuns documentaras, reportaschas e.a.v. Quei concept lubescha denter auter era da risguardar pil futur meglier ils giavischs dalla giuventetgna romontscha. Sche tut va sco planisau, duess ei esser pusseivel da realisar quei considerabel augment dalla televisiun romontscha el decuors dalla emprema mesadad digl onn 1990.

Emissiuns romontschas da radio ella Bassa

Dapi onns sestenta la suprastanza dalla CRR da migliurar la recepziun d'emissiu romontschas per ils Romontschs ordeifer il Grischun. Enconuschentamein san ils Romontschs ella Bassa retscheiver mo ina relativ pintga part dallas emissiuns romontschas da radio. En connex cun quellas discussiuns vegnan ils representants dalla CRR adina puspei fatgs attents sin l'incumbensa dalla CRR da far en emprema lingia emissiuns romontschas en favur dalla populaziun che viva el territori dil Grischun romontsch, pia leu, nua ch'il romontsch sa aunc vegnir mantenus e promovius. Quei aspect ei era staus igl onn 1984 decisiv per il conclus dil Cussegl federal davart la construcziun dalla nova cadeina grischuna DRS-R che lubescha pass per pass in svilup cuntenteivel dallas emissiuns romontschas da radio.

Malgrad quella argumentaziun astga la CRR buca surveser che ca. 15 000–16 000 Romontschs vivan ella Bassa, ella diaspora romontscha. Quella s'auda era tier il camp d'activitad dalla CRR. Ord quei motiv ha la suprastonza dalla CRR – suenter che pliras intervenziuns han pli baul buca giu success – fatg igl onn 1988 ulteriurs pass tier la direenziun generala dalla SSR respectiv la direenziun generala dalla PTT en favur d'ina megliur dalla receenziun d'emissiuns da radio pils Romontschs ella Bassa.

En connex cun quellas discussiuns sepresenta adina puspei la difficultad ch'ina pli gronda interessenza ella Bassa stuess desister en favur d'ina pintga minoritad sin ina pusseivladad da receenziun. Malgrad la simpatia ch'il romontsch gauda, ei quei capeivlamein buca lev da contonscher. Plinavon vulan las instanzas cumpetentas buca scaffir pregiudecis avon che la lescha federala davart radio e televisiun ei deliberada respectiv en vigur. Ina pusseivladad che vegn ussa examinada, pertucca ina sligiaziun enteifer la receenziun cun cabel. Dil reminent astg'ins buca surveser ch'il problem cheu en discussiun ei tuttavia buca in problem specificamein romontsch. Aschia eis ei oz era aunc buca pusseivel da retscheiver ils emprems programs da radio dallas ulteriuras regiuns linguisticas ell'entira Svizra.

Retscherchas davart las emissiuns romontschas da radio

Igl onn 1988 ha il survetsch da perscrutaziun dalla SSR fatg ina retschercha representativa davart igl auditori dallas emissiuns romontschas da radio. Ils resultats muossan ch'ina gronda part dalla populaziun romontscha teidla regularmein ina buna part dallas emissiuns dil radio romontsch. Il fatg che quellas emissiuns anflan buna accoglientscha e san quintar cun in auditori regular e fideivel, ei legrevels. Quei fatg po bein era esser in mussament ch'ils responsabels pil program ein sin la dretga via. Ils resultats dalla retschercha ein lu era in indezi per la muntada dil radio romontsch el cumbat en favur dil manteniment da lungatg e cultura romontscha. En quei senn beneventa la CRR talas retscherchas. Suprastonza e cussegl ein denton encunter perscrutaziuns da natira teoretica che portan pauc ni nuot per giudicar las emissiuns romontschas da radio e televisiun.

Lavur publica dalla CRR

Duront igl onn da gestiun 1988 ha la suprastonza puspei dau tutta breigia d'informar la publicitad davart ils problems ch'occupeschan la CRR sco era concernent las decisiuns sin ils differents scalems dalla SSR. Aschia ha il parsura dalla CRR adina puspei orientau la pressa romontscha e grischuna davart damondas e decisiuns che pertuccan la CRR, la DRS e la SSR.

In impurtont mied d'informaziun dalla CRR e dil studio regional romontsch fuorma il «Fegl d'informaziun dalla CRR». Quel vegn preparaus ed edius dalla cumissiun dalla CRR per la lavur publica. Duront igl onn 1988 ei quei «Fegl d'informaziun» cumpariu 4 gadas en las gasettas romontschas da nies Cantun. Sper differentas informaziuns davart la deliberaziun dil sboz per ina lescha federala concernent radio e televisiun sco era arisguard damondas e posiziuns dalla CRR ei quei «Fegl d'informaziun» s'occupaus igl onn 1988 cun singulas spartas dil program dil studio romontsch. Sco «supplement» ellas gasettas romontschas contonscha quella informaziun e discussiun ina relativ gronda derasaziun.

Dapi entgin temps s'occupan cumissiuns dalla DRS cun la damonda da realisar in «Fegl d'informaziun comunabel» da tuttas societads commembras ni d'ina «Periodica» dalla DRS. La suprastonza dalla CRR ei per mantener il «Fegl d'informaziun dalla CRR» sco supplement ellas gasettas romontschas. Quella posiziun sebasa sin las suandontas ponderaziuns:

- Il «Fegl d'informaziun dalla CRR» ellas gasettas romontschas ei en principi secumprovas.
- In agen «Fegl d'informaziun» lubescha alla CRR da risguardar nos problems e nossas relaziuns specificas. Tier ina gasetta communabla dalla DRS maunca quella pusseivladad per gronda part.
- La CRR representa en fatgs da radio e televisiun la regiun romontscha. Sias informaziuns ein consequentamein buca da far en ina gasetta dalla DRS edida en lungatg tudestg.
- L'informaziun en las gasettas romontschas dil Grischun lubescha ina derasaziun bia pli gronda che las variantas dalla DRS che prevedan in «Fegl d'informaziun» destinaus en emprema lingia per ils commembers dallas singulas societads commembras.

- La sligiazion practicada oz dalla CRR ei era finanzialmeyn favoreivla. Ord motivs finansials eis ei consequentameyn buca necessari ni opportun da midar il «Fegl d'informaziun» dalla CRR.

Quella posiziun dalla CRR che anfla en vesta alla situaziun speciala dalla CRR capientscha tier la DRS, impedescha tuttavia buca la realisaziun d'in project d'ina gasetta periodica per la DRS. La CRR ei era pronta da procurar per ina u l'otra contribuziun romontscha per ina gasetta dalla DRS documentond cheutras igl element dalla regiun romontscha enteifer la DRS.

Alla informaziun e discussiun davart la CRR e las emissiuns romontschas da radio e televisiun surveschan medemameyn las «scuntradas d'informaziun e discussiun» che la cumissiun dalla CRR per la lavur publica organisescha onn per onn en plirs loghens. Talas occasiuns d'informaziun e discussiun han giu liug igl onn 1988 a Ragaz (Uniun romontscha da Sargans e contuorn), Scuol (a caschun dalla Scuntrada romontscha), a Rueun ed a Salouf. Quellas «scuntradas» muntan per regla ina buna occasiun per contacts cun il publicum dil program romontsch. Quel ha aschia la pusseivladad da presentar giavischs e propostas arisguard las emissiuns romontschas da radio e televisiun. Tier quellas occasiuns sefan per ordinari discussiuns dètg vivas ed interessantas. Per la cumissiun per la lavur publica dalla CRR e per il studio regional romontsch ei ina discussiun e critica constructiva giavischeivla.

Fidel Caviezel, parsura

Suprastanza

President:	Fidel Caviezel, Cuera/Sumvitg
Vicepresident:	Cristian Fanzun, Cuera/Tarasp
Actuar:	Remi Capeder, Casti
Cassier:	Carli Hassler, Favugn/Donath
Assessur:	Peider Ratti, Cuera/Malögia

Cumünanza Mussadras Rumantschas

Ils 7 meg 1988 es la CMR gnida pigliada sü scu secziun rumantscha dal Grischun illa societad da mussedras Svizra. Cun que es definitivmaing decis cha la CMR resta üna cumünanza rumauntscha, e na scu chi d'eira co per part il giavüsch da fer üna secziun Grischuna insembel cun las mussedras rumauntschas e tudas-chas. Cun que vains nus uossa da fer üna revisiun da nos tschantamaints.

Insembel cun l'uniun da magisters Grischuns e la secziun da mussedras tudas-chas dal chantun essans in trattativas da pejas.

A la scuntreda rumauntscha a Scuol ho la CMR gieu il patrunedi dal club Pinocchio. Que nu d'eira adüna simpel causa la granda e lungia participaziun d'iffaunts (8–20 h, media da 70 iffaunts al di).

La redacziun 'la scoulina, la scoletta' ho gieu quist an 4 publicaziuns. Ediziun e stampa ho scu adüna surpiglio la Lia rumantscha.

Tar nossas cusgliedras da lingua es la situaziun fich differenta. In Surselva ho la cusgliedra fich pocha lavur, invezza in Engiadina ho ella fich bger da fer. In Engiadina ho la cusgliedra surpiglio las uras specielas da rumauntsch per iffaunts da lingua estra. Per promover l'integrasiun da quistas famiglias existan in differents lös eir uras da rumauntsch per las mammas.

Il problem es la finanziaziun da quista lavur. In november vains nus gieu üna tschantada cun la suprastanza da la Lia rumantscha, lo vains tschercho pussibiliteds per schoglier quist problem. Eir otras organisaziuns e cumischiuns ans sustegnan e güdan a pussibilter quista lavur.

Per glivrer vulesse eau ingrazcher cordielmaing a la Lia rumantscha, a tuot quels chi sustegnan nossa lavur in scoulina e natürelmaing eir a tuot las mussedras per lur grand ingaschamaint.

Mirta Hartmann, presidenta